

आर्य समाज

2666

ADVA ARCHIVES

५

[illegible]

मैत्रीवोधि
सत्वादिंका
रूपयनिमु
सकल्य

वसुमाकुला नगरी की दृष्टी वासी तासा स्वप्नमाकुला ॥ विदुः कृतप्रमाय काष्ठादं तथा जनेर्यता ॥ प्रहर्षिके जनाकीर्ष
वह नश्य समाकुला ॥ सफलिप्रविष्टा हि स्थ सफपाकाग्रमन्दिता ॥ चन्द्रमनतिविख्याता चन्द्रवत्सूरवमकुल ॥ चन्द्र
चन्द्रप्रतापाध्य चन्द्रमनानपाहव ॥ दविचन्द्रावोक्ती नाम सन्दरीपत्रप्रवृत्ती ॥ दर्शनी चो यामनात्र म्मा स्थापित
की प्रविष्टता ॥ चन्द्रमनतिविख्याता मन्त्री मन्त्रविदाम्बर ॥ कुशल सर्वकार्य प्रह्लादिनी हानमरु मी ॥ राज्ञी
तिनत्रचा होला कानां प्रीतिरू मं ॥ ४१ ॥ ग्रमविजयी दाना ला कानां नीतिमालक ॥ स राजा का नयामास म्नेन कनास
संदर्भ ॥ जीखजित्री प्रवाण प्र मोय्य हो बरु भवचा ॥ गामादि विविध भ्रष्टरु सुहीत्र का नहा नगम किकान्वेश

दि

र्यपथ्य गामदि ॥ नृत्तमपादिकादिना ॥ नर्वचसुत्राज्ञायापवा सुखमनूहयस ॥ ॥ नत ४ नकस्मिं प्रमथन कीर्ति
 प्रमतिनदागस्यादव्यागर्हितीहवनिगताकुमन ४ गार्हापनादि कियीकत्वा नकस्मिदिन ७ स्यतिनाइरूपाशो जान ४
 रूपत्रावचनं किन ४ पासादिकादत्तनीयप्रतापवान् ॥ तदासुत्राज्ञाप्रमदिन ४ पीति सोमनस्य जान ४ नानावाद्यादिना
 सवकनवान् ॥ दानानिचकशक्ति ॥ नत ४ जा ॥ कस्मिदिन ४ कत्वा सर्वत्राज्ञरूपाशो वद्धमान ४ हवति ॥ नदावज्जनना
 मस्त्रापिनी ॥ ॥ अथेकस्मिं समर्थे सत्राचिनाय वावहूव ॥ आर्के ॥ नगरीं सर्वत्राज्ञाईदजाप्रमादि कवचं ॥ अतक
 ताकसंघर्षवउत्रागावलादिकेन धनधन्यादि संयर्हध्वाउत्रत्वादिके वसंदात्रा पूजसदासचः

२

दासीयत्रिजना वहं अङ्गमवादिमाहिवा न्वहूत नंयगवास्मि ॥ नदपि पूनचागत्संसात्रमहा
 वप्रदगप्रमादिके तथा धनधन्यामसा नंवे मायासु कृततिमिर्गैरगृहकृपादिके वस्तु संसा
 व्रतिप्रतेमयिदात्राफूचयोगादिमयासु द्वायदर्जिनी यथा व्याधाकताया सीह्वागवी वचनना
 यवेदर्जिते निश्रय नाहं ही नाहं वास्मनाम्यहं ॥ नत ४ सुत्राज्ञासंसात्रनेर्दुनी सर्वता दृष्टाः
 चन्दकानि मञ्जीमाह्या नयप्रे ४ गत्वा स राषितवान् ॥ मंजी ममेकतात्रिंष्टु सानिधी ॥ ॥
 तदासुत्रवाच ॥ मरावाजकिं माहापयसि वदहयालसहम ॥ राजावाच ॥ अतर्थसंसात्रमेन

एहर्षे ज्ञानपूजा निवा यामि न्यी मुघ्नघ्न घा ४ नति की जय कूता गंदन तिष्ठत शागत यक
 सिन्धु मयः पूव च नामना का कना तावै एत्वाः स्वपूजायः वा कृति घ्नै द दानि सिंहा सन
 मगु कचा मयः कृतादि विधि यकृ ४ पिता ज्ञा ज्ञा अग्र मयः तं ज्ञाने की विती सरु लंच
 मं रवत पृथ्वी पहा ज्ञान काता मिली सयुक्त ४ न का कूता मना ज्ञातिः नाम ध्ययै कति गवा ५
 समवी डा सि पृथ्वी धर्म ल व कृ ४ ज्ञा को कृ ४ व स्य कार्यः व व म व पूजातिः व गान क
 पिता ४ प न व र मिपुताः न व डी यः पुति य कू वा पुति मा स वा स म्यां वुतं कृता त ह्य ल्प न
 व व व र ह ल पा प्र व तिः कृ ४ ल्पि न व व तिः यदि कृतिः त व व तिः त ह्य वुत न व डी या अग्र

यत्रात गु कृतां कथयामि पं ४ न ॥ त यथा वा ज्ञान सः स प्रिय नाभः सार्थ वाह व कृता हित ता
 समि वुतं व ल्प व व द दी प ज्ञा नी क व तिः व त ल्प ल्प नः व कृति दि नः वि ता म ति व ल्प न क
 पा र्कः त ड ल्प व ल्प न्नीः ध कृ प ना य य कृ ४ कृ ४ त मा क ध य ति ॥ त दा स व र्गु र ल्प न्नी दि
 वि र ह न् पा दि ह ति ना पो व कृता ना म घा पि स र्ख न ति कृ ४ ति ॥ त ह्य ल्प नः व र्ग कृ ४ ना य न
 प्र कृता य ल्प न व र्ग ल्प कृ ४ ना ज्ञा त पा व न गत ४ ॥ त त वि कृ ४ कृ ४ ना हो य थ पि ता क थि ते त य
 प्र कृता य ल्प न कृ ४ त स र्ख नः ना कृ ४ ना कृ ४ ना ति कृ ४ ति ॥ त त वि कृ ४ ना हो ना कृ ४ य मि वुतं क
 ड प ति लो म र्ख न्नि दा योः व ति का इ न व व ति कृ ४ ॥ त क थ य ति ॥ त ना कृ ४ प ति ना

हामयिप्रविष्टं ~~स्मिन्~~ मा पुं चक्रगां॥ लावाहः किं मर्थमिति चति कारुणवृत्तनिमित्तमिति
 अहिंदाहावर्तकर्थं॥ पनः प्रमिति कारुणस्याद्यथैव तीर्थप्रदोस्वानेकलाः धवलवम्भ
 नः प्रावृत्त्या माघपा मलाकं च न स्यात् प्रवृत्तिकलाः प्रीतिताडनेन॥ अथवाः निवाहो न
 स्त होना उभ कच कृत्॥ मल्लस्तानादि वङ्गीयित्वाः वर्तु कर्तृष्वी उच्च गेयने महाजय ५
 नः नरपगीतं वादिनं वनकीर्तिः पूर्वः उर्वमक्षीगप्रापधवृत्तानाधयः मया वरुना क
 तः सर्वेषु वृत्तयथाः हफंतथा कृत्वाः किं प्रत्वा हिंदाया नूति का पप्रत्तः विवृत्ता च कृत्वा
 कः कृत्वा न च विवृत्ता हिंदा विवृत्तमनयनः उक्ता कृत्वा किं प्रत्वा कृत्वाः किं प्रत्वा हिंदा मति

नमूक उक्ता सनाम कृत्वा ललाटवः निलकीयने कृत्वा चतिकाम वाचागा हावति
 कः नाका किं मर्थं वृत्तः कर्तुमिति पूर्वलापितयूयवोडजः पूर्वमेव योग्यं हवदिति उप
 नासक्तिम॥ सुखहासदि केन वङ्गीतं ममागु राहयातः गमनेः तस्य मर्थं॥ न किं प्रत्वा च
 तिकाः प्रविनिवृत्तः गच्छन्तः नाकनि कथयति॥ कृत्वाः नाडा न्यदति प्रवयति॥
 ते दपि नागते॥ तदा राजा विनयातः विनायाति गृहः यत्किनाः कथं वृत्तमात्रा प्रयासः
 यत्किनाः स्वयं मवगत्वा रुयः प्रवयति॥ तदा राजाः यत्किनाः यत्किनाः यत्किनाः यत्किनाः यत्किनाः
 लः यथा विधिनाः उक्ता स्यादिति युक्तं कथयति स्यात्ता दाहिदयाः युक्तं कथयति कायनः मल्लस्ताना

नादिबन्धक एष लीकत्वाः विनयपत्रः पुनः कर्माति चोक्तमिदं विद्वत्तः असिंदा या ह्नु कोजा
 गता नवा तां मासा ताः मलयया त्यज्जाता ग इवर्त्त कर्मा प्रधातु सनाम धिना न ह्नु ह्नु
 स कर्त्तु ह्नु ह्नु त्याग स्तु लीकत्वाः बन्धी प्रवशा जव विनयपत्रमात्रं ह्नु राजपति सत ई या
 अमप्रवर्तति धृति तादासा विज्जाति ई ह्नु ह्नु ह्नु तादासा पतिः शर्व माय अलोना ज ७
 माय स पय मवः ज्ञात माय व सर्व लाका तीः हर्ष प्र एता वला का का न्ना म प्रत्वा ना ज
 पाली सत ई या व ला किम धी सत्वा या थि विना द कर्त्त पाध नः मम पूजा विनय पत्र
 वति चा सो क मा स ४ स न प्र क न्ना म सति गता ना ह्नु ह्नु स ह्नु स सो क मात्र

धि क म
 दर्शितार्थगग ४॥ ह्नु ह्नु ह्नु ज न्म देव ने व ल ह्नी कर्त्तः न् एका ना ज्ज निर्वर्त्त ४ ना ज्ज ह्नु ति ह्नु
 मि उ ह्नु ह्नु ता हो मे हो ना ज्ज नि कर्त्त ना ग क मा दि कर्त्त कर्त्त वि व के चा ता ज्ज असिं द या ज्ज
 न कर्म्म क्त्वा विद्यामी एका ना ज्ज नि इती प्र म या मा स ह्नु ता हो ता प्र हा ना ज्ज प्र या य ज्ज ना कर्म्म
 क्त्वा विद्यामी एका मा यि प्र धि ती ॥ ना ज्ज वा चा इत हा पा यि ती म वः ब्र ता दि ने म ल ह्ना ना दि व
 ह्नु क एष ली कत्वा ह्नु वि ध ना ति का प न्ने वि न य प त्र पु न्नी क र्त्तः त ह्मा द सो क मा या वी वि न य प त्र
 तिः ज्ञात कर्म्म कि म ४ न् ति प्रत्वा तिर्व एता सिंदा म वा च ता हा ना ज्ज पति ने वं क विद्यामी ए
 ता न् ति प्रत्वा ना ज्ज पति ना ति हा क त वि ना य व का यी ता ना ज्ज हा क ता ह्नु म त हा अ

वि

म्योदिनः सन्तप्य यथाहवदुभः नृति विविं लः कुमतिसे गृहीत्वा संकल्पं कृत्वा उपवासं कुर्वतः
 च कर्नातिस्मात्तान्कानः पञ्चशतः बाहुपत्नीनाः कुकुराणां द्वाभ्युपनः तवातीमासातीः
 मत्पयात्यगा जागति जातमायदा बाहुपतिहर्षमहृणा नाजा क्रूरपुत्रस्याधि कन्ययाह
 दृष्ट्वा सहर्षं लदानातिददाति स्मः पुन्याति कर्नातिस्मात्तान् चतुर्थदिवसः जातकर्म्यादि
 के कृत्वा नामधुर्यं च कायः सति स कुलानः संकल्प्य कृतवन्त इत्यं ना राजानः कुशाश्व
 सीय कृतः नामं कविष्यामीत्यस्मात्तान् यथाः वृद्धकृतः धर्मकृतः प्रयत्नकृतः वृद्धकृतः
 गतः विष्णुकृतः नृगकृतः नृदकृतः जमकृतः अपिकृतः वृद्धकृतः

८

कुरु कुरु गतः नेत्येककृतः वायुकृतः नृगकृतः नृतिवन्तः नामाति लुपि वि
 अन्याद्यः सर्वनाजान्कानि कृतानि पातयति उक्तानः प्रहति राजान वष्टमाहृतिर्वातिना
 नृवैरु शाकुनाजायः पञ्चनीदिनश्चिवकेः कृत्वा सहर्षं सखि तावतिष्ठति ॥ अष्टय
 यः विष्णुत्वाच गोपसां तदा राजपुत्रातिः विनाप हृत्वा यथाविधिनाः माघपात्रस्याष्टीत्वा
 पाचयन्तु कर्माणि भोः विविं लः कविः नाष्टमि वृत्त कर्मा ल्य कर्नायय उमानेन सप्रय
 ममपुत्रः नाजाहवः कृतं नामयतिः जाचतां कृत्वा प्रतिपदेष्टु म्योदिनात्तान्कानि
 दिनः आतिदयाः नाजा कृता मादीः सकृज्जातानां प्रहृत्वा नृत्तं रूपं स्वयमवः स्वं

अलि ५४

दर्शयिष्यामीत्येकापिष्टिकापंक्रमत्यस्त्रयपूजतवाचत् ॥ हापूजास्तस्य कानः प्रदमके
 गृह्ण ॥ नृतिश्रुत्वा सर्वे वाङ्मयान् ४ सहर्षतः सहसा गत्वापिष्टिकाप्रदमके गृही
 ती ॥ कुम्भकूमात्रे दनहातातिस्तु तमके गृहीती ॥ ती हङ्गाविस्मयतमाह ॥ हा कूमात्रा ॥ ह
 त्वा कुन्दपिष्टिकां हस्त्यः नृतिश्रुत्वा सर्वे ४ कूमात्रा विदेविकी सहर्षतः गच्छन्ती ॥ कुम्भ
 कनपिष्टिप्रणुष्टि त्वा हास्यतः प्रवृद्धा २ गच्छन्ती ॥ यं हङ्गावाङ्मयः कापनत्वेन यति
 प्रापिताः कूमात्रे कनः प्रमाणुष्टि त्वा निहियतः यथा मृणाले लहन्ती ॥ तथाम् ॥ सेवका
 एवतिष्ठन्ः धिक्कृन्म ४ ॥ पतनकस्मिन्दिनः नाकापिष्टिपात्रः कीनपर्णकत्वाः कूमात्रे ४

लाङ्गने ददाति ॥ गच्छन्ती त्वा सर्वे ४ सहर्षतः गच्छन्ती ॥ अथ ४ कूमात्रे कनः प्रवृत्तिनयित्वा नरा
 क्रित्वा वाङ्मयान् ४ यिष्टुपात्रः लाङ्गने मङ्गाग्रिह रुतवतिः यदिङ्गाग्र्य मवति विविक्तः
 पात्रां निष्कास्यः पाषाण मध्यवराप्य गच्छन्ती ॥ वाहा हङ्गा विनयामातः कच्छस्य हगां
 विनयामातः नाका मुग्धो गुणो गच्छन्ती ॥ निमिह कविता ह ॥ हा गुर्वाय च गत कूमात्रा
 मध्यपात्रा जातवतिः कच्छपयत्वा ॥ कच्छपयत्वा पृच्छायां म्यदे ॥ गच्छन्ती ॥
 हा महा नाका कूमात्रे मियममावद ॥ नृपतिः पुष्पाङ्गने ददधन्मि कर्मगुप्त सुयदा
 कूमात्रे नाका चतुर्विधः न मृगयथा कच्छतापि मङ्गाङ्गः कूमात्रा वतः अद्विध

शिवाय मूड निधि रक प्र निधि रक प्र मंगरा या ऊत निधि रक ४ च निधि रक प्र पावन पव का
 गु निधि रक प्र पर्वता गु निधि रक प्र यग उद ति च न्दी उरु गा पि निहि ता निधि रक या य
 रू गा ता हान रू गा पि निहि ता निधि रक या यग द वा म ही र्य ति न गा पि निहि ता निधि रक या य
 ऊत का व न निध या निहि ता गु वि न गा नि या विहा ना ति स न व न प ती र व त्प ग न म १२
 यग शिखि त म स्ति त च्छ त्वा कू म कू मा न ल स च्छ नि ध य ४ या कै ता त ४ य मा हि ता म जी
 ऊत ना ना म ति वि स्म य म ह त ता क स्य द ता वि ति पा न म नि ऊत ना वा ऊ कू मा न वा च न
 हा कू मा ना य ता दो हि हा से न म हि न् क ति ष ति स च्छ ना जा क वि ध्या पि न्ति क र्त्त

ना ऊ कू मा ना ४ स ह र्थ न स ह सा गु वि गा त क त्वा अ त्ता ना ना द क र्त्त म का प्र द वा च्छ द्दी
 ग ता पा कू मा ना ल हा त्वा त द व स न स ह सा हि हा स न म हि न् क ति ष ति पा न ता हा ए
 ऊत ना ४ स ह सा गा ए न्दी कू प्र व स्य व म्च ॥ धि क व र्थ ऊत म पा पि ना कू ल ना दो हि हा स
 न ति ष ति हा हा ता ता ४ य मा हि ता मा ल ऊत ४ यो व ऊत ना ना द वा य प न्छ य न् स म्म र्त्त क र्त्त
 म ह्छ ना न क पि त्वा व कू मा ना ना य य मा वि धि ना ना द वा हि व द द ता गि स्म ॥ वी व कू मा
 य हा ना ऊत ना म ह्छ पि ता ता ना त न यु थ पि ना पा ति र्त्त ना य मा ल यो व ऊत अ म न ग
 न ऊत प ना दि स च्छ वि व सी क र्त्त स ह र्थ न वा क ता ग क र्त्त ति ष ति पा न ऊत ना पि ना गी

वचनकलासु सखनस्थिता विनयापिः गुल्मार्थः प्रातिर्तसर्वे शास्त्राणि ज्ञायाति हर्षहृत्वा
 पर्वद्विगया मास अत्यन्तं राजकुमारानां सचती हर्षतिः संपाचसर्वं प्रमपुत्र विनयहृत्वा
 प्रिमाः चवहानः नदनी अथमया किक विद्यामिः विनयाय सत्यकन्याः तादास्यति चक्रवर्ति
 राजा हवम्यमे विनाकन्याया कथं हवति ॥ पून्या विद्यत केन्यायदि कृतन विद्यते विनय १३
 पापि प्रदास्यामि प्रमपुत्राय सीपरी ॥ न्त्सुहा पूजमवाचत् ॥ होमहा राजा तेव्यवहृष्ट
 कर्तुमिच्छाम्यहं कथं कनिष्ठा प्रातिप्रजादावाचत् ॥ पून्या च तु ते प्रातः विनया किं प्रयाजं
 न ॥ ताह प्रत्य १ सन्यास्य स्नात्वा ह्रीह विद्यति ॥ पून्या मोषि केदनी कन्या दहिनेव यति

विदुषमन्त्रिर्द्विषया केचकन्यौ गहीषीमि ॥ न्त्सुहा कन्यः अतिदया प्रजाहिगमवाचत् ॥
 ताह राजा हव्यवहान समर्थ हवतिः सह सा पार्यकृत् ॥ विनयचः सन्या नृवी दृश्यती ॥
 न्त्सुहा पूजाहिग ममाय स हमर्ग कृत् ॥ दत्त प्रथयति ॥ इत रुते नन्म ४५ म
 नजत्र दशदशंग गताः पृकृति याचयति ॥ राजा हि विनयाय कथं कन्यां दास्यामीम
 नददाति क्वचित् ॥ नृवी याह स राजा कृत् सुषगता याचयति तदयि न दास्यति नित्यम्
 पूजाहिगमवाचत् ॥ पुनर्कन्या माजीतुः न शकतः कापिन दास्यतिः कृमस्व ॥ न्त्सुहा कन्या
 कर्त्तुमिच्छामि दया मापयन्ता सवर्गे कनोति ॥ पून्या केन्यार्थः ५ क्वचित् न ॥ पुनर्दत्तमवाचत्

८

हा इग रुताः स न सनतामः रुनयदः के न्याक वरुतगत्रवने समुड कनाडा पृथीः सुद र्गिनः
 नाम कन्या नकासिः गस्मिन्गवान नयाः न्तिगुला इग १ सहसागलाहमस्वस्य उपहासाज
 शायनायाप्रवहिनम्भुः वायानस्याच्छकूना जपयवीवकृगनाहः तवसुदनीकन्याम कंदरी
 न्तिगार्थिनिः कृमस्तुपुनः वसोवजव हीग जाः वीवय वाकुमः युगा यवानः हागप्र वात पुष
 वातातस्तुपुथमः यवहा वायशार्थयामिकृपां कृरायस्काहः प्रये स्वयं हे फ वस्तादिः
 यमिपुर्तु १ सुवर्तिः तवहागप्रमवः विलापेलाः महास्तानः पृथहमीकितास्माद्विहवसाव
 नाः न्तिगार्थिनिः समुड कनाडा नुवैचिंगयतिग नीव कृजनाडा विनृयापिः महावीवपुक्रः

१४

वहीववः संव प्र कर्तुः प्रामिनिः विचैयः इगमाह इगविनृयापिः प्रमदिव्यकन्या दास्या
 मिः वाडा जतया ॥ इगाह ॥ होमहावा डान्य १ इगप्रययापि तागपिथ्यति नाडाः तागने कृ
 न्तिगार्थिनिः वक्रवहीगाह १ वरु लोका १ हीति सुकृता नीप्रीताम वः तवैति ॥ पुनः यवचक्राय
 खना कृमादनीया ॥ इक्षमं प्रि कता १ उक्षमव कविथ्यति नान्य १ न्ति इग वचन प्राय
 मी नुव मवैय कृगतिथ्यति ॥ तत १ यवाहित पुष्टिः ममात्य रुताः वायानस्या वाकृनिगा
 पाह ॥ होमहावाडः तवहाय मवः सुदनीकन्याः प्रार्कः तामा नीडं पूकृि कृवयैमपि द
 डागाता १ न्ति प्रस्ताः वीव कृगन माडि की ददाति तत्य १ अतिदयापिः सहर्षेकः चउव

वि

गवत्सकायः सुवर्णपातः गीतवाद्यः नखः शरिखरुनादिविविधः अपहर्षसङ्कीर्तनः अङ्कवि
 गवान्नागानाहातानागादिदृष्ट्वाः सहर्षैव सदिक्षुस्तम्भः सुवर्णपातः यथाविधि कृत्वाः
 स्मै सुदर्शिता कन्याः दसातिस्मात्तदा ममाख्य इति ग्राहः हयः गङ्गधनवत्तादि प्रदोषयित्वा
 वः प्रोष्य कृत्वाः सुविविधैः पशून् सुदर्शितैः सुवर्णपातैः स्वरूपैः तानावापरीतः नख मंगसाः १५
 दादिभिः इन्द्राणां कृत्वाः सुवर्णपातैः कृत्वाः तानावापरीतः नख मंगसाः नख मंगसाः नख मंगसाः
 लकायः दासीदामः सुखरुताः विविधैः कर्तुं वादिभिः तन्महाविषदत्तापनस्य न सहायः वाद
 यिनः अपविबुद्धिनिः कपा धाराः स्यामपग्राफः स्याहिरः सहस्रः राजातागलाहालो नहः

१५

वाङ्मनः प्रतापिनः समुद्रकनाडपरीः सुदर्शिताः तानीतः गुनाभस्त्वने प्रायः यथा ममादस्य
 नसागाः तथाः सुवर्णपातैः कन्याः सुदर्शिताः यपिनः विद्यतः प्रयक्तं न्यादाने गृह्णी कृत्वा
 नाडसुरुमठाग मा अलिंदयाः सुनिष्ठः कृत्वा यत्राहेनमयो चतः ॥ हागुवा सुवर्णपातैः नदिन
 सचपि कात्रल नाडपूरकैः तदर्थैः तन्महाविषदत्तापनस्य न सहायः वाद
 गयिः वियार्गीतवर्णिः सुवर्णपातैः कृत्वाः सुवर्णपातैः कृत्वाः सुवर्णपातैः कृत्वाः सुवर्णपातैः कृत्वाः
 सुवर्णपातैः कृत्वाः सुवर्णपातैः कृत्वाः सुवर्णपातैः कृत्वाः सुवर्णपातैः कृत्वाः सुवर्णपातैः कृत्वाः
 यादृष्टान्तिहर्षविस्मयनतिवृत्तिः तन्महाविषदत्तापनस्य न सहायः वाद

सखिलललनगलेवीनकुम्भयकन्याददातिस्मा८ तदाजग्निर्नछलतिधूमत्वनालोकेदीपदूर्वले
 तवगिचनछलतिगतस्मिन्समयत्रकान्नन्नकन्यादानंकत्रातिगतमनाजातिहर्षधर्महसाग्रमग
 जास्वयथदासिदासवस्तुलंकान्नगहकृत्रस्यनादिगुत्रवदकृत्संददातिगतमनाजातिपूत्रगत्वा
 तिहर्षननुवंचिनयतिधजाहपिशाकूलननाजाकर्तुंनत्रावतिमर्द्धममहाएषनखाउजनिधीः १३
 नृपादेचसिंहासनापिउर्वसासदृशसूदनीकनामपिहाहतिगतवेलिंदयासूदगर्हाकन्यामाह्य
 काष्ठागमत्रप्रवशयतिगतत्रुतिनल्लभलूयाविडिमाहिज्जमिवनकथविडितानिविविधप्रल
 वचिगतिसुवर्गविगतनधर्मकगुम्बुलालंकगतनिखर्गसिंहासनापयिविविधकामलसर्व्यास

जानिक्रामकानिसगन्धान्यस्तिननुकाकाष्ठतांप्रवशयित्वापूनर्वहिनागरूपपूत्रमाहूयचांगप्रव
 गयति।दंपत्याजगित्रीजयूकनेकनाजोजयात।प्रातकालज्जलिंदाल्वनिर्नरननुगत्वासरिकि
 जनांगुर्फकत्वापूत्रपत्न्यस्वयंसरिवरुत्वातिष्ठति।तदासरिवजनसहेकांतंनकतीनाजापिजहनि
 तस्तेदृष्टुंनदास्यतिनाजावपिदीपंनछालयसंधकालगयात।त्रुवंपक्रमर्कगतसूदगर्ननायामनसि
 ज्जस्वास्त्वंतवति।जयापिप्रहानदृष्टंतात्कंनगुर्नवानदृष्टंकस्यहनतिनि।हाहसंगुदगर्नंवर्त
 नवल्लहस्यकथंन।महाहूतहूतंहाहाधिकमज्जमश्चक्रान्तागंधचांगयापिलावत्सहजस्तनिप्र
 साधनानिकर्तुंकिंप्रयाजनमितिविचिंत्यमलिनमूखनप्रहाधनंलपूतिष्ठति।जलिंदह।पूत्र

पत्तिकिमर्थं निरूपयसाधनं वर्जितं कं नू॥ साचाह॥ किं प्रयाजनमिति॥ जल्लिंदाहासुदर्गं नत्वीवि
 धवानपशामामंगलं कू नू॥ नूसाकनू सुदर्गं सलङ्कयामा नत्रमवाच॥ जयापिप्रतामखं नदृष्ट
 मित्पुल्लालकूयानिष्ठति॥ ननत्रलिंदयामामवाचाना जपति नवमावदनवडोवनत्वं रवगीच
 लङ्कां वर्जयत्सखिजने रूपहास्यकयानि सानिलङ्का रवगीमि॥ नस्मादनक्रुहास्यतावं मातवप्रसा
 धनं कृत्वा नशोककूलमाधाय सहर्षं धलक्रीवतिष्ठ४ मासं कां कू नू॥ नूतिगुलासप्रसाधननहि १०
 त४ कमाडाडोत्रिगीजयकनमेधूनं कृत्वा पत्रस्य नचूंचा पग्गमिथमूरवडकुमिकुमि॥ ननासु
 दर्गं सप्रयमवाच॥ महानाजमहासूरवतिक्रमस्वनिलङ्कानिमावदा॥ नाजीनाजीवसासमानः

पत्रस्य

मवतिनीमोकचिनास्ति नदपिशुनननिलङ्काहवितव्य४। पत्रस्य नहायवमवचडकुं न
 सुदृष्टवत्॥ प्रतामूरवडकुं विद्यतयदिजधिकसूरवं सादिनिस्त्रहलकूदं जंधकालकाय
 कचिदसवतीनवसगितद्वद्ववसहं॥ हाहाधिकजन्म४ दिवानिसंप्रयडकुं नपार्कतस्मि
 नजीवनसमयवांधकानर्गं तोनिमल्लहं रवतिगुफनापिडकुं नकूनिप्रतादग्धनी। य
 चपूरुचडनथानिर्मलमूरवंकथंप्राप्स्यतिहाहादेवनेकदू४ रवंकयानिसर्वेसूरवहागमलः
 मित्पुल्लाडवासेनतिष्ठति॥ नदावीनकूगं नाजासूरवनजं नगासुदर्गं सपूनरुमाहादवकि
 मपिनाकूकथं निडाभवचरवममनुनिडानास्ति॥ मयित्रीत्यस्त्रियदीदीपमानयित्वादर्गं

दहि। पूनवावाच। प्रियसूदगं नममप्राप्तमाननत्रधर्मकर्मादि सर्वं त्वमव नान्य ४ पूनसंस्तान
 स्थानि स्तुलं पि न गो॥ ममवालसमयमां एष्ठादिवगनहनदाजनन्या ४ पूनवाचार्थं नमया नाङ्गं प्राप
 नस्मात्तु न सर्वं माना जाननि। नयायत्थकं नयाकं निध्यामी एष्ठाता नानादपि हृदगं तज्जनिदया
 निधुनि नुर्वप्रति नाजो पनस्य नलावयित्वा॥ ७ कस्मिदि न प्रातकाल ७ कां गजार्न कया वीनकूजः १८
 माननमवाच। जम्बसाचा नुय्यं मवसम्यकयत्वं कृत्वा॥ न्निगुत्वा पूर्ववततामाह्वाहा हृदगं नकि
 मर्थं नाजो जागो सिमलिनमूखासि च प्रवेर्हि नाहो हवस्पि ७ वं कृमिगइ ४ रवमलिनमूर्खं मा
 कृत्वा॥ न्त्पूकमाकृष्य सवायनयना हृत्वा हा॥ जननिमया वहना किमकं जन्य पूनवाचं ७ पूनवाचं

जावत्तत्तम्यमूर्खदं बुलक्रिनाहं हवति। ७ वच कवर्हि कायदीपे कास्ति॥ किहागंधं किं ह
 र्वं सं न्यं पूनवाचं नस्यमूर्खदं बुलविद्यतमूर्खनकामलने वदुय्यं नान्येर्त विद्यति। ज
 लिंदाह॥ पूनवाचि माह पि कला चालतु ७ वं मव। ममापि पनामाना कथितास्ति इति किं
 एभि विना जय्यं एष पूनवाचमूर्खं माद र्गयति॥ तत्कस्य हगा ४ कामना एत पृथं न दृग्धति नाधत्त
 र्दं रविष्यपने नय कीयत च पोत्रजताना भयपि योजो हवति। तस्मात्तजो वता एषात्य चतय
 नस्य नो हृदगं र्गं कृत्वा॥ न्ति मममाता कथित गृत्वा एतं कृत्यास्ति ताहे॥ ७ कमा सो वी न कृ
 मकाना ४ मात ह्य सत्पुत्री ४ दर्गल कर्तुं। त्वमव ७ वं कृत्वा हृत्वा माह वज्रपथार्थ ७ कविरुः

वि

नाहमिषं कुरु। न तद्धर्मस्य पूजा रवति तदा पूज वन्न हो ह्यगंगं कां वर्ययित्वा। न
निमानुर्वचनं शुक्ला सुदर्गता न वंचितयति। किमिति न वंचकृता चालं न दूरन कुरुते म
या। न वंचनं पंजोवनं चैवार्थं त्वमपगच्छति। सा न वमप्रीति रत्ना महा कष्टन सखि जना
नाहूयाह। सखाय ४ दीपमानया यापि पून्य द्रष्टुं न विद्यत महाद्रु न मिमिक्षि। न दृष्टव
कस्मै गत्वा कथयामि सखाय पूयमपि कदाचि न दृष्टं वाना गुरु मगुरु मिमिक्षि मां दर्शय
दहि। जाल्प नूच ४। सुदर्गता वयमपि मुख्यं दृष्टं कदाचन। धीर्यं चित्ते रवत्कृता स्व
स्वालयं यथा च ता ४। धिक्क जन्म रूप कानि युक्तिकति चित्काल जल्पार्थं कथा किमपि न गुरु

१२

कर्मंगी रत्ना च सखाय ४ मागत मवाच ॥ मात न कापि प्रहा दर्शयं दहि ननु प्रा दत्वा गं कनि
व्यामि ॥ जलिनं दाह ॥ पूज पति द्रष्टुमिच्छा रवति यदि ज्ञश्च नुर्थ दिवस दर्शय सा लयां नाजा
न माह्वय दर्शयं दास्यामि। विना कान्तन कापि द्रष्टुं न कृति। न निशुक्ला प्रमदिन मन
साति युक्ति ॥ कथा चंद्रमसं निर्यं ध्यायंति वक्ता च यथा ॥ कुरुवा च पि पासा च नु कं पयं यः
त्वा कृति ॥ रक्ति जना नू ज्वेन च स्मन नित्यथा तथा ॥ स्मनं निचयथा हं सामान संवेद्यमा ३
नुचा ४ ॥ तदा लिनं दया पूजा हितमनुज नान् नुर्वच क्लान्त कथयति। न कृत्वा सा सखि ना उवाच

॥ जलिनंदनं वं यत्नं कुरु ॥ उत वां मल्लं वृद्धं कुरु कुरु मानसं मल्लं यत्नं कुरु कुरु मादत्वा वा
 न्येर्जामनं च ॥ वृद्धं कुरु कुरु मादत्वा वा न्येर्जामनं च ॥ वृद्धं कुरु कुरु मादत्वा वा न्येर्जामनं च ॥
 राजानं कुरु वृद्धं कुरु मादत्वा वा न्येर्जामनं च ॥ वृद्धं कुरु कुरु मादत्वा वा न्येर्जामनं च ॥
 स नल्लिंदया नामा दूय दर्शनं स्मृता यामानीत्वा तं दर्शनं ददाति स्म ॥ २०
 लिंदाह ॥ पृथपत्ति राजानमादर्गया ॥ वृद्धं कुरु कुरु मादत्वा वा न्येर्जामनं च ॥
 सेवना जा सेवमणी सेवगुरु सेवपो न जा शाग्रह कर्म्म मन सेव कति धन क सेव च ॥

पञ्चम कुरु धन कंद वृद्धं वं चिंतयति ॥ महा विनृप हीय ह मूल्यं सो क ॥ धनं न्यग्रस्य ग
 र्हि वं नाजसरा यां म धान मूर्तिं कापिन नाजसरा विलत्त भवत्पुष्पा दूत्वा लंदत्वा मा
 नन म्वाच ॥ मानन सो पून्य सुंदनं दृष्ट्वा कुरु कुरु मादत्वा वा न्येर्जामनं च ॥
 जीवितं च म ॥ कामद वसमाने व पून्य मरु वत्पुष्पा ॥ मानन न्य न कवाली ग वृ ॥ ग वृ
 तायायां कुरु धन कपू न्ये कति विनृ पा उमा ह्य पय सहा वि ॥ ता भव चा सो नाजानि स
 द नं धन्य ॥ मानन सो पून्य कन ग नाद हि ह्य पय नाज कूल मा ह्य पय ॥ कुरु धन न्य ॥ कुरु ॥
 नत नलिंदाह ॥ पृथपत्ति वं मा वद किं तु पो न ज नानै मा ह्य पय व दि नामा नि मा सदा ॥ महा

प्राक्षमहावीनमहाधीनविचक्रलक्षचतुर्वर्षिकलाविद्यापानंगनप्रहोत्पथदागारा
गीरुपावेनमहावलेपनाक्रमः॥ नदीजनचनद्विनायाकजसमहचतु॥ अन्यमाज
हिग्वलावांकरनगस्मादुपकिंशुयाजनसर्वमुगुहमांनिगंनूपंन॥ गुहहीनसूत्रपंचलो
केनेवमानिनं। नस्मान्स्त्रुलंगुहंहात्मानत्त्वद्वजनंकुन॥ इत्याकल्पसुदर्गंमप्रवे
चिंनयति॥ नदीपंकिकूलंनस्पृश्वंजाजान्यविद्यन। दासीवद्वेवसहंवास्पजाग्वय्य
महूर्तचनन॥ नगनाडिसमयकाक्षसुदर्गंमपून्यमवाच॥ प्रहोत्पथिनेहवन्नूपदग
हंप्राफज्जतिहर्वमहचतु॥ नथाप्यकसंदहास्ति। नूतिकिंजसोक्रुपाहीलीवकमहा

विन्नूपहवतिचाउसहायांमास्त्रुपय। अन्यनकग्रामकार्यंदत्वागउस्त्रुपय। सहातिः
विलग्नहाचलज्ञाप्रवहवतिनवकथंन। मयाइष्टमानरूत्वालंदत्वाचजगत्स्त्रुपयि
ता। नूत्पूकमाकर्षनाजास्त्रितंकत्वाह॥ प्रियकृज्जधनकज्जपमानंकुननउनगननेख
यनिधिःसेवनस्मानामितिहात्मान्यंकुन। नूतिगुत्वासुदर्गंमप्रीतिरुत्वातिष्ठति॥
नगःपञ्चमाजामाननमवाच। मानःसुदर्गंमडुमिकरुर्नदीर्घकालगतंकथं। माना
उवाच॥ नाजनडुमिकनियदिज्वसनेद्वुदगंमंदास्यामिसंदहंमाकून्। नूतिगुत्वा
उपूहिद्विगं॥ जेत्येकस्मिदिनसुदर्गंममाननमवाच। मानःमनस्यमिउदासंतवति

वि

न्य २

अथमाधव फाल कवि इधानः क्रीडांग कामिः आहं कृत् ॥ मयि कृपा मिः यदि त्वमपि विजयतां
जनं वाचा ॥ साधुसाधु कृति य आगत दिवस ग क अथनाः ॥ एषा तिम उधान पावक माह
याहृत् ॥ उधान पावकः तगु जमती कृत्व जाति मो नाह व कृत् ॥ उग ह म कृति मि ग कृत् ॥ ॥
हृत् मो त्व वि ग ल्प व क नाति ॥ तत्त तिम दाः कृत् म वा वा ॥ म म हा नाजः स द र्शित उ कृत् मि कृ
ति यदि न व कृत् ॥ प्रो दा उध व न ग ल्प ॥ तत्त गु फ न ॥ कृत् ॥ उग ह म कृति मि ग कृत् ॥ ॥
॥ म म हा नाजः स द र्शित उ कृत् मि कृ ॥ म म हा नाजः स द र्शित उ कृत् मि कृ ॥
व कृत् मि च वी ॥ आह व स न म व नू पा स म हि नू कृः य धा न न द न व न व म वि द वि सु वि ज न ॥

२२

महाग कृति ग भा ता ॥ उ म हा नाजः स द र्शित उ कृत् मि कृ ॥ म म हा नाजः स द र्शित उ कृत् मि कृ ॥
॥ म म हा नाजः स द र्शित उ कृत् मि कृ ॥ म म हा नाजः स द र्शित उ कृत् मि कृ ॥
यि त्वा ॥ म म हा नाजः स द र्शित उ कृत् मि कृ ॥ म म हा नाजः स द र्शित उ कृत् मि कृ ॥
नां पूष्य गंध पून ध्रा स म कृ पूष्य स ना व न ॥ पूनः स वि ज ना नू नू व हा व न ना द यि त्वा ॥ न
ली क ना ति स्मा न उ हं स गु क सा लि का का कि ल म दू न च क वा क कृ ना ल जी वं जी वि के कि पे
ग म म धू नं नि कूं जां ति स्म ॥ यं कृ त्वा मे धू न द क्षा च पू नू व त्वा ना ली ग द मालि ग्ध न वं न म ति स्म
॥ क मा च्छा नू म हा नाजः स द र्शित उ कृत् मि कृ ॥ म म हा नाजः स द र्शित उ कृत् मि कृ ॥

23

[illegible]

६३

गत्वाः यत्पुत्रक्याः कलकीजीवः यवस्यनः पृथग्प्रह्वकयागिह्मा कानवि कासः नयव
घातश्च मयगिः विविधव स कथंः ॥ ११ ॥ न कथाक लोपनतीये सातः कस्युविग्यायव
स्यवः कलकीजीवत्वाः पृथग्प्रह्व कयागिह्मा अथवाजाप्रमथनानाथिविविक्तः
नतिगुदनाहिग कलकाय गोवर्चवागदार्जलः गद्यनायविलाकिन वरीस्यत्वा
थलथलीयमात्राः वभुलकायलम्यनप्रकाहवकिनीविचिं स्य सहस्रः मानवीग वात
वृक्षांगकथयति ॥ पतनकस्मिदिनः आमुपा लुक्ते न्ममदलमात्रातद्विष्णुपागवप्रवाच ॥

२४

मातः आमुवतगत्वा मुहुरदार्जलः मिच्छामाह माहादहि ॥ मागाडवाच ॥ सुदार्जलः अ
थनामुहुरवति आगतमिते गच्छत्युक्तानाजानमवाचत् ॥ महाबाहुपुत्र सुदार्जलः चूत
वनगामनमिच्छिर्गः यत्वं कृत्वा ॥ न्किं कृत्वा वाजा सहसा गगुगत्वाः वक्रपथनाकायः
नितीयममवहिता ॥ गत ॥ सुदार्जलः एषिहि ॥ माहादहि आमुवतं ययो ॥ गतामुहुरं
हकिंत्वा सुहर्षमिच्छिर्गः ॥ पुनर्वाया मुहुरं इच्छा ॥ न्ममदलमात्रातद्विष्णुपागवप्रवाच
वक्रगः हे कावगदनागल्यः तस्ये आलिगल कृत्वा चूर्वर्चवः सुनमर्दनकनागिा कृत्वा
पून ॥ गगनितीयहिता ॥ सुदार्जलः गार्जनि मूर्च्छी एवति ॥ गदासुखिना इच्छा त्वसिते

[illegible][illegible]

वि
 सेवामहगजभान्याहावराकसेवच॥ नुर्वनामादिपत्राक्रमं कृत्वा गच्छिष्ये तथामहागजा ४ प्रम
 दिमद्दयातोः प्रलम्पसुखत्रे कनाति ॥ गजपात्रकपत्रेष्वपि प्रजामेः कृत्वा नान्ये ॥ सेकनतक
 याति ॥ नदासदरिभः प्रवाषलघुगर्हप्रवक्ष्यमानप्रवाचा ॥ अथ हस्तिमालांगत्वा हस्तिनृद
 द्वागंगेन सच्चिगजपात्रकेः प्रलम्पकनातिः विप्रपन्नपेकनतकनातिः नत्कस्य हताभयस्येः
 दग्धं कृत्वा तगवाद्यादि कोत्रया जन्मवाच ॥ वाजपतिः प्रवम्कस्य याज्ये तनापमानकवात्यपि दग्धं
 कर्तुं तस्य वतिः बाहु ४ स्वात्मावदमो नत्य नापाक ऊवद्धि र्वति ॥ ४ ॥ कर्त्तुः च वप्रवति हा हा प्र
 कुं स्थित ॥ गगन ४ गति समथ वा ४ ॥ पृथगागजपत्रिका कर्त्तुं सैदववाहं दग्धं ॥ स दग्धमह ॥

पुरा सर्वगताः सुन्दरं वर्तुलं दृष्ट्वा गन्तव्यं गङ्गापात्रके कनमयि जमाने दृष्टं तस्मै नमो नमो
 कान्तो गङ्गापात्रके यथा गङ्गावाचा सुदलं कनमयः तद्वालीमावदः ततः कस्मै तमानि ततः दाहः
 विना किमपि कर्तुं न तवति अहिं वा एतानि नित्यं तु कुरुगिस्त ॥ पुरा नवः सप्त सप्त
 गङ्गासु पात्रिकी दृष्ट्वा निर्वर्त्य तन्माह ॥ मानं विनृपांश्च पात्रके दृष्ट्वा तयोः कायं नागतं ति ॥ पुरा
 नवः सुखपात्रं साक्षात् विमानं यथा पात्रिकी दृष्ट्वा गङ्गापात्रिकी नृपं नृपं दृष्ट्वा तद्वि ॥ गङ्गा
 दत्तमहं नाङ्गं प्रार्थयामि तवागुक्तः प्रीतिता वमयिष्कस्ति नृपं चात्र नमो नमो ॥ गङ्गा

वि

ऊपावकोहपावक यानपावकात्रिणि॥ नेवाभविजगतीकवातिः प्रहागुमानः महाविदूषा ४
तस्मान् जीर्णवज्रयनेवाभिमहंगाकापि॥ निडाचिनतवापे॥ वाडावाचा॥ एदरुलितवावीप्राक्कुरु
अउरुपवसुर्वकार्यंविनत्पति॥ तेषांभक्तंआमववीवविक्रमवानुहवति॥ नुर्वममपिनाः
काकनाविदूषेऊनान् ननिन्डाकतममसमानमवकवाति॥ तस्यहोवाडाकहागप्राफः तस्मा २१
दययाधिकृमीकनाम्यह॥ अथकदापिकविन्नगक॥ अथत्यः कर्मनाकृमिवुर्तकृन्तत्य
नसुंतीनाजायत॥ ततः४पक्षत्यत्रस्यनःमरुवदृष्टासहर्षनिकास्यामि॥ एषाकाल्यमनस
सुंदहोहृत्॥ नानाप्रकारेहहाकारेकृत्वाह्मिता॥ नुकसंदिनेसडाचतुंगवलेसंयक

रुहिस्रथमानुभवनकुर्जीययो॥ तयवनेसुखहीदृष्टाश्चनव्यवहारवदृष्टातिवृति॥ तदवस
त्रःआकाशमावृतारुहिसात्रोपां॥ अग्न्युत्पार्तिहवति॥ तदागऊपावकयवृषवग्निमयगुंन
भक्तताहाहाकाबलसुहयाः॥ उच्चस्वनेताःऊनानाहुता॥ यंश्रुत्वासात्यप्रजाऊनानोहृविगीश
आगाएददरुःनेत्रयिचग्निमयगुंनभक्ततादोगपूयह्मिताः॥ अतिंदासुदरुलितसरिवति ४
साहस्रहयाः कर्मसिवायीह्मितादरुजामासपतनत्रसुवात्रपूयधनदृष्टास्यमायकसुव
तामः॥ तानिगत्याकथयतिवनी॥ येश्रुत्वागडाःसहसास्यमानुभवगतः॥ तगगततायदृष्टा
कृतांरुहिसिनागपूयदलवहाकसुत्रउमाह्यासादवगार्थः॥ रुहिसासायीपवजयति॥ तज

26
26

[illegible]

ति विप्रः समपूत्रा हवति गत्मा त्मद्वर्गं नदास्यति कश्चिपि दीर्घतस्माच्चिरीच्छुद्धमत्रकः
 वत रा कृतः कृतया कृतः आमुपि साच गुरुपात्रक अस्वपातः गमच्चैवेव नान्यथा तत्सर्वं मा
 दुच्छेलेनि ॥ अथात्र तस्मात्प्राप्तिविधिं विदित्वा सुदर्शनं गमयति विषयं कृतिं सख्यं व्यर्थं वद
 ममस्वामि असौ विप्रपात कनादि गमयति कर्तुं ॥ इति ग्रन्थस्य विरुतास्मिन्तकत्वात् ॥ २२
 वर्यनहर्त गवमनसि यथैति निर्णयः सेववत्तहास विद्यति सर्वं दृष्ट्वा कृत्वा स्थिता त्वी ॥
 पनः स्वपूत्रं स्वयं कथं नहास्यति ॥ २३ ॥ एकं सुदर्शनं अलक्ष्म्या सहसा उपप्राप्य उप

वापि कृत्वा कथा कुरु नगत्र मायया ॥ कमात्मात्रं प्रीयं भावं ॥ ततः स्वमाता स्वका नामः
 गृहीत्वा आगतवाली कृत्वा सख्यं स्ववर्णपात्रं दत्वा उपवसति ॥ सुदर्शनं गमयति हर्षितः
 सुखं लुपान् मायुक्तता गवतयति ॥ ततः पितृवो दृष्ट्वा सहसा पादौ पलियत्पत्रं स्वयं प्रम
 तावता लिंगं कृत्वा विवर्कं कथयति ॥ अथ स्वका नाम ग्राह्यं गृहीत्वा वराणां पिथं सुदर्शनं लज्जा
 माणा कुशली हवति वात ॥ तदा तद्वर्त्तमानं वक्तुं न शक्नोति ॥ स वाच्यतयतो दुःखं विदुः ॥ ततः दृष्ट्वा
 स्वकां सखिं पृच्छति सख्यं ॥ मम पूया भूदुःखं वदति किमपि कथितमस्मीति सख्यं वाच
 स्वकां किं विदुः स हवति वात हर्षितः ॥ इति ग्रन्थस्य विरुतास्मिन्तकत्वात् ॥ २४ ॥ वाचं कथयति ॥ पुत्रि माते

वि

विममविद्यत किं विद्यति तव यथ कथा सुप्रतागं कृत्वा निष्ठा ॥ ३० ॥ निमा दुर्वचने प्रत्य
 सप्रवना ह्युक्तं शास्त्रं यथा विप्रसुमना कापनमिमेदह हृत्वा गो काष्ठं गत्वा तत्र गच्छ
 सुदुर्गम न निघ्नं कृष्णगच्छ गीति प्रातनु ह्युक्तः सातत्रि यच्छति ॥ साग सदगमि ॥
 कृष्णगते इहैवाता ॥ साग उवाच ॥ पूज न ह गीति न वा का उर्वचि गयति ॥ हस्ति साता यी ॥
 म्मेष्टं गन्ध्यागं फाः मम विप्रसुमना इहैः तस्मान् वै ह्युक्तं गच्छ मव ॥ अथा के कवि विद्यापि
 मते वा कवि न विनीता स्वगच्छ गतवाः हा हा देव व मा ताप्यतिष्ठति ॥ यथा मना ह वा
 नाम किं न कन्या ह वने प्रपयः सधन वा इहू मा वस्ये ॥ अधि र्थं ह वति ॥ तथा ह ह वति

३०

महिदुते

हा हा भूदुर्गम कृष्णगत्वा मदा मा क ग यामि ॥ कच्छ मयः यत पु का य ल म के व री कृत्वा तस्या
 सुप्रवदती ली वी कृष्ण नामो ह ॥ ३१ ॥ अकृष्ण सुप्रवृत्ति ॥ तत्र गच्छ मात व म्वाच ॥ साग
 नुके चिह्नं सुदुर्गम ॥ अथा उवाच ॥ साग उवाच ॥ निमन सा विविद्या यमि वृत्ति कृत्वा ॥ अहं सुद
 गीति का ता कृष्णः कवि न विद्यत यदि त प्रावने प्रव ग यामि ॥ साग उवाच ॥ पिथ पूज
 उर्वदि म्कृत्वा व कृवहि ह्यमि ह्य साग कृष्ण मन्त्रि उवाच ॥ यथा यथा पन स्र पाव प्रव नः
 कच्छे त या र्थं वा कृमि वृत्ति गत नाना य मा इहै न्य दा ह्य ॥ ३२ ॥ साग उवाच ॥ साग
 सुदुर्गम विना गच्छे धर्मे न गच्छे त तस्मान्नाय कवि न विद्यते ॥ अतः स म् उवाच ॥ साग

वि. श्रीदत्तयात्रिणः॥ अथ सूत्रान्नराजमात्रवत्. शुभलोकनामि. चतुर्थविद्यायाः ४५ एतदेव
 त्रिर्द्वि. त्रीं मानयामि पचासमिवृत्तमर्कं कृत्वा तिष्ठ॥ अथि र्यमाकृत्. नृत्वा हाप्यमाणं रेष
 क्षिपत्यपूतर्मन्त्रिजनाहयाह ॥ पूरादिगः अमात्यजना. वाचकृत्तितानमव्याफा है. तदपि
 गयामयि. प्रीतिता वीत्यक्कादर्थैः. प्राप्सहत्वापनायिता॥ अथा है. तामाकातंगच्छामि॥ ३१
 गुनापात्यजना. संप्रामहवतियदि. युर्य. चतुर्गवर्त्तसहृदिहत्वालोपु मागक॥ जा है
 सुदहता. मानिर्द्वेनजकृते. प्रानलागकविद्यामिच. पातवतंप्रविगयामि॥ अथमम
 यावदग्नयप्राय. तावदशोकं कृमराजमितिहत्वा तिष्ठ॥ ॥ नृत्वा कृत्तुमायसि

हासुन स्थापयित्वा यामि न्या विना भवे दही त्वा बुद्धि किते गव्य जाम स्प वली कृत्वा च
 हि कृ कृ लज्जनये यो गतः कृत्वा गत इने कद जं प्रापे तगु स स्व नं जगीत कृत्वा च हि कृ
 या च यित्वा सुदर्शनार्थः नृग सुत गच्छति तं दृष्ट्वा कवि कथयतिः हा हि कृ कृ किं मर्थ
 नुर्वस गीत नया चिनी ॥ हि कृ कृ डवाचा हा पृष्ठा सुदर्शनार्थः वा डयत्नी दृष्टवान् ॥
 पृष्ठा डवाचा ॥ विनय पृष्ठा न दृष्टः कवि कथयतिः तन्मा गीत केन्या कृत्वा नग
 गतः ॥ ॥ नृति कृत्वा सह सात गच्छति ॥ नृ कृ स्मिन्दिनः नग वः प्रीय प्रापे ॥

वि

तत्रैकदशप्रविन्ध. वीलसद्यतगीतं कृत्वा हिनशा यं प्रत्वा गगनः दृष्ट्वा वक्रमिदिनं
नगरे मेमर्थे तवातिहर्षलमहा हि कृकमयराज. तत्र प्रमयागसि. वहिनागस्य मीत
कृत्वा न्तिवचनं कृत्वा विनयः पृथ्वल. सहर्षयागीत कवातिवहिनायं हि ह्या ला काः
यमदिनरुदया. दानं ददाति. कचित्. स स्वादय कानादि. लाऊने ददाति॥ कचिद्वर्तु कचि
तु पुमं साकवाति. कचित्सु दानुतिष्ठतिवदति. कचिन्मातयति॥ तत्र ४ राजा पर्व गृहे
युविन्ध हाऊने कवाति॥ ॥ तदा विनय हि कृक वद्धा प्रवाचता वद्ध मया गुन कथयसि
वाति ४ वृ॥ विद्यते वद्ध आयतः हाऊने. तत्र कोयत॥ स्वस्यं वहाऊने. यत्र स्वस्यं नाउः

३२

सुदृष्टता॥ स्वानतिडास्वामि ह किमहातल महर्षि क ४१ न नगुल कथां कृत्वा कवातिवद्ध हाऊने
न्तिवचनं कृत्वा वद्धा चिंतयति॥ अतो मातृधानरुतीवाचि मर्वः ॥ कृका मयतल्लित ४॥
अथ विनय कथयति. हा वद्ध मीद हं माकृन्. अथैकदिने ह्या मिय यश्वतः गच्छामीत्युक्त्वा
मास हाऊने दत्वा. अत्र तं ॥ तदा वद्धा यामतसि. सद ह एत्वा. अगर्ह नं सुतशा तत्र ४ वीनय पृथ च
पाग वृद्धाय न म्पी वचन मादायः वीलं धृत्वा. लोक माहं कृत्वा. तत्र गच्छति॥ क्रमात् कृत्याः
कृकः तत्र न स मा पृष्टः उद्यान प्रायः नय प्रविन्ध न स ग ४ द निया मासा वा न माति नीम के
वृक्षाति हर्षल नीतं कवाति॥ ॥ तदा माहिनी. नाऊकृसा य. विविध पृष्ठा मासाः पृष्ठा मउ

वि

कपयपदप्याहवतः गतमाताः जितमाताः मृत्यादिकं कृत्वा निष्कृतिनां दृष्टाः विवृयय
 नृपः पृथग्गणसमागण्यतां पृथग्माताः गृहीत्वा कृदं कृत्वा ॥ पृथग्गणकः माहिनी मं कं
 नः हात्वा वाच्यपृथग्गणकं निमित्तं न मध्यवसायिनीः उदयघातवः रुद्रकृत् वीरकः
 जो मगिति तस्मात्पि गणा नं दृष्टाः माहिनी वाति हर्षमहत् ॥ अथ हि कृत् माहिनी पृथग्
 लो रुनीः पत्रिप्याहवतः पृथग्मर्हिः कृत् स्माप्यः वा रुनिः नो पृथयतिः न गतं ददाति स्म ॥
 दृष्टा वा रुमाह रुना कृत् न हत् ॥ वा रुवाच ॥ माहिनी नदाहवतः स्वकायददः मयितयागं
 नोति कृत्वाः माहिनीः पत्र सुगुत्रायत ॥ स्वका दृष्टाहत्वाह ॥ माहिनी न मयि नयागं ॥

३३

मयगीमदगं संयदद ॥ नोति कृत्वा पत्र सुगुत्रायत ॥ मृदगं लसदृष्टाः विनयतिः नत् विवृयपृथग्गण
 मर्हि मयति हा हा न न गृह्णातिः अन्य ४ पृथग्माता मं कं गृह्णाति ॥ नदाहवतः स्वकायददः मयितयागं
 उपहास्य कृत्वातिः दिव्यमर्हि ल कृत्वा न्य ४ पृथग्माता गृह्णातिः न हारीः हीतहातमं वा न ल कृत् मा क
 र्हा मृदगं लस मलिन मुखताह ॥ ॥ किं प्रया रुतं च किं द्वि द्वि किं नृप किं ल कृत् मिति निविं ल
 सल कृत्वा कृत्वा पृथि सौ हित ॥ ॥ नत् नृव विनयतिः अथ किं का व घा मिः हा हा धि क
 म रुन्म ॥ नत् नृव ल कृत्वा वति ह वति म हा विवृयपृथग्गण ल वी ल कृत् म गृह्णा कं हा कं हाति यदि
 उपहास्यं कृत्वाति नी विविं ल विवृयपृथग्गण मयितयागं माहिनी विस्मि नं ४ स हा ॥

वि

स्दिताहेतीर्थीतत्रःदजंनत्रंगामिष्यामिष्यस्काःवचनमादायःपूतकृकात्रदजयथा॥
तपुपुविष्यःसूत्रागगतःविविधःसित्यगुर्ववर्तुतांकलागीतकयाति॥यंछत्वाः
तकृकात्रकृताःहर्षमनुता॥तस्मैगृह्णीत्वाचःवाक्येदत्वाःपत्रस्यत्रपुंलुष्यविवि
धःहस्तित्रपूअन्यत्रयःवृषत्रयःउष्ट्रत्रयःआदिकैफनेतिःउपत्रिविन्नपपत्रयपौष्ट
प्य॥पूतविन्नयस्यस्कायःसुदर्शितंस्कायःतंतकृकात्रकृताइष्टाहफिहत्वाह
लतिरुक्लैविष्णुकर्मावतात्रहवतिःचर्वकलाविद्यासंनिःप्रागःतयेवगृह्णीतक
मयापातयामिःतत्रयःसुदर्शितयदत्वाःहत्वाकृपसाददास्यामि॥नृत्पुष्पाःत्रयान्

35

गृहीत्वाःतकृकात्रहस्तित्रयंवाक्यंतिंगलाददाति॥वाक्यइष्टाह॥तकृकात्रःतपुनःजीमू
त्रंगत्वाःमत्पूजीसुदर्शितयददा॥नृत्तवचनमादायःतकृकात्रःतपुसुदर्शितयददाति॥
तंइष्टाह॥वाक्यकर्मवतात्रसोधन्य४नुवंमताथहत्रमर्हिःकदापितदृष्टंवाने
तः॥नृत्पुष्पाःस्वच्छातिहर्षलःतस्मैःपुसाददत्वापुष्यतिपुनः४सुदर्शितयतंविन्नपप
त्रयमर्हिइष्टाःसलङ्क्यात्राघतःइत्कारंदत्वाःकाष्ठपुविष्यलितथापनवहिवागय
तंमर्हिगृहीत्वाःस्त्रीसुनंकरातिःततःकृकात्रोवाचाहिकृकतन्वाक्यपुसाःगृह्णी

हि रूकड वाचा॥ गुरुकात्र किं पुथाऊतं नृप स्यासह सात्वाय गमि वचनमादायः वरुणदला
 ययो॥ गगति रूकः दिव्यवस्तुं दृष्ट्वा वरुणमवाच॥ वरुणः देवस्तु कस्य वरुणकडवाच॥
 गुरुकः सदगतायाः पयनति रूकडवाचा॥ वरुणः अहे गुरुतपुका तथापि तिसंराष्यः स्वयं
 कालयति वस्तु॥ गत दृष्ट्वा वरुणः यकि हत्वा ह॥ गुरुकः त्वं जाति कह॥ कः स्यादागत तामेः
 विंशतिं पर्यं गिरूकः तु गुरुः नृति प्रत्वा तु कुरुद्विग॥ पयन वृत्तायः गमि वचनमादायः
 पयनस्तु कात्र गृहययो॥ अथ वरुणवस्तु गृहीत्वां तप्ये प्रविशः सदसे तायै वस्तुं ददाति॥

गुरुकाः स्वच्छाति हर्षं हत्वा प्रसादं ददाति॥ गदासदगतासु प्रगति हत्वा च तिकाये वस्तुं ददाति॥
 गत दृष्ट्वा प्रहृष्टः सविजनाति को तु कम्प एतत्प्रातः कस्य दत्ता विनिता॥ गत दृष्ट्वा गामुकात्र
 गृहप्रविशः गीतं कदाति॥ यं प्रत्वा तामुकात्र प्रमुदितः हृदयाः तस्मै गिरूकादा तु परहर्ति॥ तामु
 कात्र उवाचा॥ गिरूका गिरूका गिरूका गिरूका उवाचा॥ नामुकात्र गिरूका र्थगीत तदुक्तः किं तुः त्वत् नात्र
 गुरुः शिल्पकार्यं कुरु महि तामुकात्र गतः प्रमहस्तु कदा विद्यां दर्शयिष्यामि॥ गिरूका विवि
 धकाष्ठ शूकने निर्मितः गत गृहीत्वा तामुकात्रः वारुणसहायां ह्वाय यात्रासना नात्र दृष्ट्वा कप

यतिगोत्रसोऽपि त्यक्तां च न्यः नवं निरूप्य कार्यः कवित्रदृष्टः हाहातिमद्वयगोत्रात्ता राज्ञीति
 लवतः नामुकावायानन्दत्वाः अंतपप्रप्रयतिगातन् इच्छाः स्वच्छातिहर्षवः नामुकावायः पद्व
 नं कृत्वाः पुलादंददातिस्मात्तातिहर्षवतिवलयतिगृहातगतिरूफनाहि दृष्टाः स्वच्छाति
 लायापतत्रैतपप्रस्म सदस्म नानि विविधः तां जनानि दृष्ट्वा विन्ययपप्रयः कार्यप्रवतिरू
 लाः श्रीसकतिस्तर्च ॥ ॥ अपनविन्ययति रूफसवर्तुकावगृहगत्वा तशायिः विविधप्रकारेण
 दर्शितममहि विन्ययमहिः आमुपि मन्त्रमहिः निर्मितचः कर्तृत्वमलः नासाहमलः कर्तृत्वम
 हर्तृत्वमलः पादहमलः नितहमलः कटिहमलः नन सफलमलः पूर्वगोत्रात्ता नृदृष्ट्वा स्वर्तु

कावप्रवृत्तर्फीहत्वा तमाहा हापप्रवृत्तान्तमहि त्वा राज्ञी कर्तृत्वमलः विन्ययति रूफदवाचा
 सवर्तुकावयदा राजा आहर्तः तदागकाभिनि कथित्वा उहर्तुकावयदा सवर्तुकावयपप्रवृत्तानि
 विविधहमलमन्यादाय राजनिगत्वा समर्पित ॥ ता नृदृष्ट्वा राजतिहर्षवत्तमहा ॥ स्वर्तुकाव न
 नेहमलं कनकनी कवित्रदृष्टः हाहातिमनाहर्तः ॥ त्याहर्तः पुलाः स्वर्तुकावपप्रवृत्तावाचा
 महा राजा वन्यति रूफस्य कार्यप्रवः राजावाचा ॥ स्वर्तुकाव विन्ययिः गुला विद्यतावाचा
 मप्रमाह्यता निपायदादि पुसाददत्वा पात्रयामिही ॥ निप्रत्वाः लवितेशगत्वा तमाहा

वि

हि रुक्मनागा रुक्मनागा युं विजगता रुक्म उवाचा उवर्तु कारः अवसर्पः इक्ष्वाकुमिल्यु
वात्मजयदतगी ती कृत्वा बहिग कृता तत राजा सफर सप्तः सुदर्शनस्ये दत्ता हापुत्रि वि
परि रुक्मस्य कार्यं सदर्पे च मता रुक्म बग क्रूर मया तस्मै पटव ई कृत्वा प्रसाद दत्ता याज्ञय
मि ॥ तदा सुदर्शनस्ये नगर कृता किमपि नाकं कोट ततिष्ठति गता तदा सुदर्शनस्ये सखि
जना विविध प्रकारेण वाधं कृत्वा ॥ सुदर्शनस्ये एवमंग क्रूर तदा सुदर्शनस्ये उवाच स
वा सत कृते पुत्रि स्थिता ॥ अथ सुवर्तु कार पृथु राजा न मवाच त्वा महा राज वि
प्रपति रुक्मनागा तं अवसर्प इक्ष्वाकुमी ल्यु क्रूर मत्वा ॥ पत विप्रुय पृथु न्यः मलिका वरः

३५

हगत्वा गीतं फगति च मलिकार्यं निहितं नव प्र क्रूर सहाय्य का ल्यतः मलिकार्यः दीया तस्मिन्
हयस्य वाग्निदाह तत्कृत्वा न च ज रा त्नी दृष्टा मलिकार्यः कृता ॥ एवमिति तत्सर्वं गृह दास्या
मि विचिंत्य मलिकार्यः गृह्णित्वा राजा तं ददा स्यतिः गगनि त्वा राजा इक्ष्वाकु मलिकार्य पृथु
मवाच त्वा ॥ मलिकार्यं च न्यासित्वं नुषा रुक्मस्य दत्ता कृत्वा दत्ता वतिः कनक कथं कृतं व
द ॥ महा राजः विप्रुय हि रुक्मस्य कार्यं मवा ॥ निष्कृत्वा पुत्रि सुदर्शनस्ये ददाति इक्ष्वा सुदर्
त्स विप्रुय पृथु स्य कार्यं तिहा तान गृह्णाति ॥ गदा सुदर्शनस्ये ददाति नुषा वचि गृह्णाति न गृह्णाति

कथं पञ्चमिहः सदर्शनं वाचनं काष्ठप्रविशति शक्तिः अथमलि कावलि कृक मवाचनं ॥ तिक
 कनकदडा ऊय सादपदवर्हगङ्गा ऊय विह ४ तिक कतिमिति भवे फचिनी मया विव्याति कृक
 उवाचा मलिका व उतत्यु सादपया ऊनकि सदर्शनं मदा स्यति यदि गङ्गा मिनाय ४ कि मृषा
 मथाह कृकः पनजं कावगटं गङ्गाति तगयि ऊनु मल मही मागीतं मयति यं प्रत्वाः
 ऊन कावगमवाचनं ॥ तिक कृक त्वगगीतं प्रत्वाः कृता ल्यं हेतुवतिः हि क्रीदा स्यामि गङ्गा ॥
 तिक कृक उवाचा ॥ ऊन कावमयि कृया सिः यदि गङ्गा नः कार्य दहि ॥ २ ॥ त्या कृकः गत्ये विवि

वऊन क्रीक कथं ददाति ॥ तदा विव्याति कृक सदर्शनं सदर्शनं ऊन पं के कनातिः
 उहृता गङ्गा ऊन विव्यामूर्ति लाय वाचनं सदर्शनं मूर्ति लाय पनत्र व संकलन
 वेप विव्या वऊन वलि नाहा कृता ऊन त्व हऊना कयातीति ॥ ॥ पनत्र पवंतः सक म
 यत्रा ऊहं सक वः का किल ह सादिः यकि गत्स ४ वृत्तिः गत्स ऊन लायः गत्य ता वि
 वन नुवे नृपगीतं कयाति ॥ सदर्शनं ऊन मानं वऊनः गत्य यचिनी ॥ ऊन काव द द्याः
 मदिनः ह दद्या ता नृगहि ताः वाऊन तायां समर्थि ता ना जा द द्या मीत पत्र सदर्शनं

वि प्रहृष्टं नृणां पुत्रस्य दायाय नन्विः नाना कथिनां शिखिनां कलंकां हि चन्द्रमः गच्छस्य अस्तिकं गच्छ
 सर्वस्मिन् यपि जगिः सर्वं कथं हस्तं कृत्वा चानि कामत्वं यत्र स्यः गच्छं कद्रुमयः सदा ॥ सर्वश्च नृमः
 यो हं मयि वदस्यापि हि मन्मथः न नन्विः सा कदा सा सति निदर्शनाय नन्विः कदा प्रयाजनेः नृपं किं प्र ४२
 याजने ॥ यन्मथ्यथा कद्रुकी पृथक् नमः यपि सगं वृक्षप्रकाशं तव निच विनृपकां किं हस्तनादः
 गुला प्रकाशं तव निच नथा सा कविनृपायि गुले ॥ स नृपनि निवदिनयो ॥ अथ राजा वदन्ति ॥ हि रुः
 हि रुः कद्रु वी गुलवान् विनृपकायि नन्विः ज्ञानिकः किं दम्भं नन्विः किमर्थं हि रुः कद्रु नन्विः हि रुः कद्रु वाच

कामनिन्दं स्मृतिरुत्तर्यः हि रुः कद्रु लनागना हि नृपा वा नाहं स्यां मगदावस्मीय ह्मदज वास कद्रु ॥
 स नृप वा कद्रु लयः विनृपनाम वा कद्रु लम हो ॥ यन्मथ्यथा कद्रु लम हो ॥ यन्मथ्यथा कद्रु लम हो ॥
 गद्रु पत्रायिना ॥ नन्विः कद्रु लम हो ॥ हि रुः कद्रु लम हो ॥ गद्रु पत्रायिना ॥ नन्विः कद्रु लम हो ॥
 ॥ नन्विः कद्रु लम हो ॥ गद्रु पत्रायिना ॥ नन्विः कद्रु लम हो ॥ गद्रु पत्रायिना ॥ नन्विः कद्रु लम हो ॥
 नन्विः कद्रु लम हो ॥ गद्रु पत्रायिना ॥ नन्विः कद्रु लम हो ॥ गद्रु पत्रायिना ॥ नन्विः कद्रु लम हो ॥
 नन्विः कद्रु लम हो ॥ गद्रु पत्रायिना ॥ नन्विः कद्रु लम हो ॥ गद्रु पत्रायिना ॥ नन्विः कद्रु लम हो ॥
 नन्विः कद्रु लम हो ॥ गद्रु पत्रायिना ॥ नन्विः कद्रु लम हो ॥ गद्रु पत्रायिना ॥ नन्विः कद्रु लम हो ॥

वि

दत्ता गच्छयथापुनः सुदर्शननाम प्रवृत्तमंगलान्कृतं न कथय ॥ चासौ हि कुरु कुरु स्महे जगती
 याचकं कुरु त्वाम्ना न कपय सर्वं गच्छ वही मा कुरु न दधिकानं कुरु सर्वान् कदा कुरु मन्त्रिजनान् स्म
 गुरु कुरु दिवा कुरु प्रसादः दत्ता याचकं कुरु त्वाम्ना हृच्छा पिनाम ददा विनूयति कुरु कुरु मुदिन हृदयाः
 नवीक चकुरु त्वाः सुखाद पाकुरु त्वा राजाने ताऊन भक्तान् ता ज कस्मिं दिन सुदर्शनाः कृतार्थ ए
 त्वा न मे वस्तु दिवा कुरु ली ददा निः कुरु कः न सर्व गृही त्वा ये कदिन अर्थि यथ वन्द्य जन ल्यः
 दानं ददा निः नवीक त्वा सर्व पो वरुन् वं भक्तानि कुरु वि ह्वत उ वं न कवि हान उ लो क वि नः

४३

अथ मम काष्ठमापव गीय ॥ विनूय याचक उवाच ॥ सुदर्शनं नुव मा वद आगच्छ २ ममी गय
 कुरु त्वा यथा मिना द सुदर्शनं वा धनं गच्छे कुरु त्वार्थं दत्ता ह ॥ हा वस्तु मय नृष अस्म हः
 मा निष्ठ वहि गच्छ न गच्छति यदि नादयित्वा वहि कुरु यथा मिना नृष कृपा कर्तु विनूय
 ति कुरु कस्मिन् कुरु त्वा ह ॥ सुदर्शनं नुवं भूक न याग्यं राजा खं प्रिय ददा ह्या मीर्य कुरु त्वत्
 साहं स्वर्णं गच्छा मिना नुवं मा वद ॥ पुनः सखि जनान् वा वत ॥ सख्यं वा कति प्रार्थयित्वा
 तार्थः सुदर्शनं देहि म ॥ न इ कुरु मा कर्तु सखि जना ही ही का वं ल हा स्ये कुरु त्वा ह्वत ॥

ततः ४ सुदर्शनं वाचनं काष्ठं प्रविश्या ॥ तत्र वंचितं यन्निान्नयितव्यं सर्वं साकानवाच
 यित्वा मयि कृत्वा कथयति ॥ अथैकदिनं बलात्कात्रेण संयोगीतविषयि कथं कथिष्यामी
 त्युक्ताः बहिष्यवस्व गुफनेकदलानि लोयहिता ॥ तदा विनूय याचक इच्छा सह सा तज्ज
 त्वा कृतां जलिनानां मया चतुर्पुत्रिय सुदर्शनः देवमस्मीत्युच्यते संयोग कृते महागुणनत्वः
 दास्ये इह त्वमपि निरुच्यते ॥ इति नामां दर्शयान् इकमा कर्तुं सुदर्शनं सवाचनं स
 यां स्वासमस्तु भगमाह ॥ हो वयं कथमर्थं तत्रागतं ॥ स्वनाक्षत्रे चर्येण्येकादशदिनं तत्र

उमि त्वाच ॥ इह कुरु जनिमिष्टं गच्छ शतवडं कुं ग्राह्यं हेतवति ॥ मयि निरासां कुरु ॥ किं तु चक्रवर्तिस्त्वं
 मासि गदपि अन्यगृहदास एत्वा चतिकाति ॥ ४ ॥ वसति ॥ श्रीकार्थः पृथ्वी हि जसहा गंधं त्यक्त्वा
 नवतजनाशगतः धिक् २ त्वं जन्मशास्त्रोक्तास्यति ॥ यदि स ब्रह्म कृत्वा न कथयति ॥ तस्मात्स्वनाक्षत्रेण
 गंधं त्यक्त्वा जीर्णं गच्छ ॥ २ ॥ ॥ तदा कर्तुं विनूय याचक उवाच ॥ प्रिय त्वं विना न कथं गच्छामि यति
 पुनरुत्तासित्वं ॥ तथमपि कथं वक्तिं तु मिकति ॥ नवं मावद ॥ मया यस्मिन् वृत्त कर्तुं प्रतिज्ञास्य एत्वा
 नवं प्रार्थितं विना भक्तिना किमपि कार्यं नासिद्धति ॥ तस्मात्सूय काम्ययास्मिन् वृत्तं फलं ॥ मयि
 वाचनं स्वागच्छामि ॥ भगच्छ शयितव्यं नाधयिष्याम्यहं ॥ मोसं काकुरु ॥ पन ४ सर्व उपहास्यं कुरु ॥

वि

तस्मात्संलप्य तत्त्वं न च्छादयामि ॥ सुदर्शन उवाच ॥ हि कूकः बहूनां कर्मप्रकृतिः स नरुवाति प्रयतिनिगां
कूकः वृत्तकृत्तुमिच्छति यदि ज्ञातवाक्यं यज्ञीमादाय ताहि ४ माहि बुनीकू ४ः ॥ एष कूमाकृत्तुमिच्छति
कूकः सनापत उवाच ॥ सुमाह ॥ पापिनिमयास्त्रहृणीनिना नुर्ववाच कर्मः तदपि वाधनं
वतिव अथपातं बन्ध कृत्वा वलात्कां न लनयामि गणनसूतः पिउ ४ अद्विवलं दर्शयामि किं
वतिः किं कनाति ॥ सुदर्शन उवाच ॥ ॥ हि कूकः लंबलात्कां न कनाति यदि ग्रहं प्रपि वलात्का
तः स्वयं प्रपि पातन वन्धनं कृत्वा पातण्यागं कञिष्यामि ॥ हि कूक उवाच ॥ सुदर्शनः

83

प्रसात्प्रद्या ऽकङ्क्षितमिह भवति ॥ बहू इष्टवर्षा जंचतवर्षहर्तिर्गं ॥ एवं मात्प्रद्या ऽकङ्क्षाय कङ्क्षि
 कदापिन चिन्तनीयं ॥ न द्वादशिवदकङ्क्षमपि जलः कल्याणसुखं गमां कृत्वा प्रविशति ॥ यदि
 बुद्ध्या यत्नं कृत्वा जगत्प्रत्यक्षं तावत् ॥ एवं न गच्छति ॥ कल्पिष्यः सोहाय्यं वाञ्छिन्मिषा यथा कृत्वा प्रवि
 श्यति ॥ एवं वाञ्छं कृत्वा न गच्छति ॥ तथा यथा वाञ्छं तावत् ॥ न दाहि कृत्वा स गच्छति ॥ एवं न दृष्टिः ॥ न द
 वसन् ॥ सुखि कृत्वा आगत्योदकं न व मोह ॥ सुदर्शनं व कृत्वा न गच्छति ॥ सुसुखाय ॥ हा देवः
 हेतुगवतिनिःस्वप्नसुखः ॥ सुखमस्वप्नः निष्ठति ॥ ॥ न दा सुखि कृत्वा स वेद तावत् हात्वा
 वहि वागवति ॥ ॥ अथ विनूयया चकः सुखादः हा कृत्वा मादाः वा कानं ॥ हा कृत्वा ॥ न दा वि

नृपतिरुक्तः प्राणं स्मृत्वा आनं कथा उवं चित्तयतिः मम माना अलिं दायः अष्टमिवुर्गं कनधा न
 कर्तव्यः उरुत्र बाहो न पापं कथं मया विविधयुक्तं वैकुण्ठं विद्यां कृता एतत् वाङ्मनमपि वार्धक्यं
 एतत् अद्यापि सुदर्शनः वार्धक्यं न शक्नोति वत्सात्मा कृतं सतिः प्राणस्य गं कविष्य मीर्य कै
 अद्य किं कविष्यामिः तान्य उवाच ॥ अष्टमिवुर्गं कउयाथास्ति निविदिं प्रतिष्ठति ॥ ४७
 वाचा सस्यां हि कुरु कुरु गनिर्मायः मनीः कुरु गगच्छति ॥ तं दृष्ट्वा विनृप पृच्छति ॥ हा मा ए
 दं गवर्हि मोहा कथं एतं वा उवाच ॥ त्वा कश्चि मन्त्रिणः पण्डितः वृत्तं संप्रददाति ॥ हि कुरु कुरु हि
 त्वा पयतिः पृष्ठ अष्टमिवुर्गं यत्नं विना विदुः सुदर्शनं सुहृ संयागी एवतिः सूर्य च ॥ ४८

कृतं दृष्ट्वा हर्षकनाति॥ अथ हि रुक्ः प्रभदिन हृदयावृत्तस्यैव प्रयिता अमात्यायः वद्वैद्यकला॥
 यत्नः पुण्डितः गणनिर्दल्यति॥ अथेकादिनः प्रयत्नात् ज्ञानं न ददातीह त्वाः नवीचिंतयति॥ वि
 नृपार्थः सुदर्शनः वीरकृपाज्ञानं वक्षीयित्वा स्वगच्छं गच्छति॥ अथ वीरकृपाज्ञानं रुक्म
 त्वाः स्वनामैव कृपागच्छति॥ अथ तीगृहीत्या मावयं यत्नः पुण्डितः कृपायि अथ सुदर्शनस्य
 जडहनः व्यर्थं लोभवति॥ अथ गः अत्यागने एकस्थितं कृत्वा स्वस्वद्वैतं प्रवर्तयति॥ इति
 नाड्या महाबाहुः समुद्रकः सुदर्शनस्य स्नायुः व्यर्थं माकृत्वा देव्यादां नंदहीः कृपाकृमादि

प्राज्ञान ४ कथितेः श्रमस्वा ॥ समुद्रकवाकावाच ॥ इतज्जना किंमर्थः नवंः बदतिः वाचक मस्य चत्ती
 सुदर्शनः गृहीतुमिच्छित ॥ तत्कस्य हता ॥ नाज्जव डन्मरुतवति वाकिं ॥ इतज्जना उच्चा नहा
 नैः प्रसीद म हा वाज्जनायपिः नाहं मरुतिनायपुर्तु कृत्वा ॥ वाकावाच ॥ इतज्जनाः विधवा रगापि
 द्वितीयकं न्यादानं कर्तुमीतीकथितानास्मिन्ति प्रत्वाः इतज्जनायिवा मयानिर्वरुः नाहं नवं कथ
 यंति ॥ ॥ त्याक्तुः वाज्ञान नवं भवति कथित्वाः निवा मया तियति मर्वा ॥ ॥ अथ दर्मः
 प्राज्ञानुकेनः सुदर्शनं ह विद्यामीति विचिंत्यः अन्य प्रत्वा न वाजाहि ४ सा हे समं कृत्वा ॥

इमं मया

४८

५

चतुर्भंगवत्सुद्धीकृतः समेन्य धोवज्जने ४ मरुः सुदर्शनं हतार्थः तत्प्रमम मागच्छतिः सर्व ॥
 कमात्कन्या कृज्जनाय समीप ह डधान प्राफुत्तु प्रवृत्त वा संकटाति ॥ तत् ४ या त कत्त इमं धम राजा
 सुदर्शनं दहीति निरिखत्वा यत्प्रम क दत्वा इतं प्रधयति ॥ समुद्र क वाजाय गृह्णा मरा धल अंतय
 प्रविश प्रवृत्त यत्प्रमः पथित्वा नवं म वाचता कथितं न वार्थः नवं म वस्व ह वतिः तत् ४ याय क
 नीत्व म कास्तिता न्य ४ त व प्रती प्रमं म व तुर्ती गं कृत्वा नाहं दानं दास्यामि ॥ नीर्षं दास्यामि तु काय
 कं कंचे काय वापदा हृदि जे काय दास्यामि ॥ गमा घत्वं कृत्वा ॥ इमं तमी प्र उरु रां दाहि वि

वि

नैवं माकून् ॥ तदा सदर्शनसुखायः उवाच ॥ मातृविगता नृवमाह ॥ मातृभावे विद्यागंत
विषयति ॥ तिष्ठिता कथितः प्रमाथः स्निहक माकून् ॥ पनविस्मयलकृतेः नमस्कृतः यदि प्रमा
दिग्रहीत्वा उद्याने वलायः गस्यापविकर्तिकावप्यवक्रमवलायप्यप्यमादायः दवरयः
परावया ॥ नृवकृत्वा प्रमः स्रुतिप्रपयः ॥ तस्मान्ममविस्मृतिमाकून् ॥ अहं प्रत्यनैष ॥ अंग
नानंदाम्यापि ॥ स्वच्छाच्छा गदाकृष्टः हादेव शहृगवनः ॥ तिनानामनस्मयः मर्त्यवति ॥
पनपि विधुकोवेर्विनायकनातिः ॥ अलिकं दौतादयित्वा च ॥ उनस्मादयित्वा कसमन्तं च यि

४२

कमाल

का ७३

त्वाः तमो आवर्तितपत्रिवर्तनं कृत्वा नृवादविललाय ॥ सुदर्शनः दृष्ट्वा ॥ वाधीकनातिः तथायि
वाधनं हवति ॥ ॥ तदा सदर्शनसुखायः उवाच ॥ मातृभावे विद्यागंत ॥ पालत्यागकविषयतिः
हादेवतिनामस्मत्वा ॥ विनृपतिरूपाय गत्वा ॥ यादोपुलिपत्य नृवप्रार्थितवान् ॥
पशामपि स्निहृणीति ॥ हावाहिः ॥ यदि ममपि नमो ॥ पात्रमीकून् ॥ पनमयि स्निहृ मायां त्यक्तं ॥
विनृप उवाच ॥ प्रिय किं मुक्तं गवस्त्रहृ ॥ प्रीतिरावै स्मत्वा ॥ स्ववाक् ॥ ये स्वर्यः ॥ प्रवृत्त्य कृता गंगेता
हं ॥ गवा ॥ र्थवद् ॥ ४२ वं कुरु मरुत् ॥ त्वयामुखापिन दृष्ट्वा ॥ मयि स्निहृ प्रीतिं न कनाति ॥ ॥

वि०

अथ किं इ ४ खरुवति वद ॥ गत ४ सुदर्शनं तत् सर्वं कथयति ॥ नृतिं कृत्वा याजागो मवा च
पिथ संदहं मा पूव ॥ तयना संकविष्याम्यहं ॥ तथापि लाकातां विस्वासे नाहिः तस्मात् प्रत्यः
विस्वासे पूव ॥ नृत्वा सुदर्शनं सत्यविस्वासे कया गोति ॥ अथि सत्य आपस सत्य अग्निस
त्य वायु सत्य आकाश सत्य चित्र सत्यति ॥ नृत्वा कृता ऊरु निना पुलि पत्याह ॥ अतोः
न वदासीत वर्यहं सदा ॥ नृति यत्र स्यत्रः विस्वासे कृत्वा सहर्षं निष्ठति ॥ अथ प्रागा
स्वच्छा पूर्णः उद्युमति साधरत्वा तगागच्छतिः विनृपः याचकं दृष्ट्वा स्वच्छं नृवमवाच

५०

सुदर्शनः यत्रा विनृपतिः परवड्युमपि न किरीः अथ देयस्या ४ सं प्रित्य स्थिती न किंच चायः
पिमुई ४ खरुम वरु वति सुखं तानृति नि सत्यः सुदर्शनं सलङ्कयाः वाध्यतय नोहत्वा मात विप्रा
र्षितवान् ॥ मातः नृत्वा कृता ऊयूत वीत्र कृता हा वारु गुरुः असो मदा वीत्र विप्रम यु कवर्तिः
सर्वं गुण सत्यं नृमहा प्रतापवान् वतिः तथापि विनृपार्थं मयान मानिरीः एवं प्रातनः सर्व
कथया मासा पत्र वसिंदयाः एवं नृवच्छं कृतमितिः सर्वं कथितं अथ किं कविष्यामिः तव
जा माता सह गच्छामिः तत्सत्यं सदा हरवति कदापि वियोगं नृवा मि ॥ मात ४ संदहं माः

विन

कृन्तनत्रकां कविष्यति॥ स्वच्छा उवाच॥ पृथीमं हं वान॥ सदनं त्वमग्राह॥ मातृमलं भवः
संदहेमा कृन्तनं विव्याप्य नवमयि कृतं॥ अतिंदयापितदार्थं नवच्छलं
कृतं अद्यतत्सर्वं कृत्यमहत्॥ विनायकात्तस्मै ददाति मां भवतस्मात्तममस्वामि सेवनान्यथा
नृतिनिष्पन्नः स्वच्छा यमदितद्वदया यन्मम वाचत्॥ प्रहामासे विमलं द्रोच्छा पृथु
हवतिः लाकं गवप्रहावादस्मद्वाग्धना सोवीरकृन्तनाङ्गाः ज्ञाता ता हवति नृतिहातया
था गदा स नृदकनाजा वाधं न हवतिः पुनस्त्विच्छा मवाचत्॥ स्वच्छा अतोवीरकृन्तनाधकः

५१

७

वर्हिना जाहवतिः विनाचतुर्गवसं सुप्रकथं मागतिः विविधप्रकाशे ४ निमलनादुत्तापि
तपुप्रवर्तिर्नृनरा कृतः नृप्रगुलवान् नृजा कविन्नहात्वा नृकृतं कथं मागा कृति॥ गम
लकासं वाद्यनृनपि सर्वदिक्कृत्यमानं हवतिः पुनर्जागावहृदि प्रहाति॥ नृप्रवीरकृन्तना ४ किं
मर्थं नृवं मागा कृति॥ स्वच्छा उवाच॥ मरुत्वाङ्गः नृवं किमूर्कः अस्मद्वाग्धं हवतिः पृथुः
गुल्लोवीरकृन्तना ५ गच्छतिः सत्यमव अवाधं माहवति॥ तवहं जविः याचकः सेवविदपा
पिः तवजा माता नृवन्तिः प्रत्यावाजाः समर्कयातिष्ठति॥ ततस्मत्कृन्तनाङ्गाः नृवंति

विन

तयति॥ विनयप्रविबर्क कृत्वा चक्रवर्ती तिहात्वागकृति॥ पुनस्तुतः सुप्रार्थनं अश्रुकिं क
विष्यसि तद्वाचीति न हयत॥ अथ यथावदुत्तमान कृता पि कृता कविष्यामीति वि
चिंत्य वाङ्मनिगत्वा प्रार्थयामास॥ कृमस्वरां महावाङ्मनीयकुसुमगुणकवः प्रमापवाध
दा वंचनः सर्व कृतुमर्हसि॥ ततः समुद्र कनकाजानानावायः धावे कृत्वा सिंधुवजाजीः
कृत्वा गजवधमहिषकृत्वा स्वर्णप्रवलयति॥ वांतपुनः विविध सुगन्धधूपपुष्पपट
सिंहासन विमानकृत्वा ध्वजप्रताप किं किनीजालवाष्टमंगलादि सुक्री कृत्वा सुकामक

५२

८

वम्पुसिंहासन कृत्वा प्रयामास॥ ततः समुद्र कनकाजालमोहित्वा कृतोज्ज्वलिना प्रार्थयामास॥ त
महावाङ्मनीय चक्रवर्तीः प्रमापवाध कृमस्वरां तवैवमवस्थितवदिति स्वप्नपितृदृष्टेः अपि
चतवाही सिंहासनिधाय प्रार्थयामास॥ ततः समुद्र कनकाजालमोहित्वा कृतोज्ज्वलिना प्रार्थयामास॥ त
न सुदर्शनार्थः नुवंतवतवस्थितः तत्सर्वप्रसीदः मम चित्तप्रिय अथवा धृता नास्ति
मा इह खं कृत्वा॥ मम ता उपनयनवदार्थि प्रार्थयामास॥ अथ मम हस्तं जन्म ४८ हस्तं जीविनं च
मम अथ फलं महि सर्वं ययिनेव तिरुपति॥ जामाता प्रवृत्तः शतः ३१॥ अथ सिंहाप्रवलयवगा

हाहादेवप्रतावनदेवनहचप्रवितां॥यथाइमकिन्नराजगःसूचनकूमन्प्रवर्तकवातिः
 तथासोत्राज्ञाप्रवर्तति॥निविचिन्मःहर्षकवाति॥३॥एकमाकःविःवीरकूमवाज्ञाकृतार्थम
 एगमातनंदिमहाधनमितिनीतोक्थिताहिचिन्मयामासा॥अथवीरकूमःसुप्रवर्तनम्
 वाचा॥ताममहाज्ञाप्रवर्तनमर्कनशायःसदाप्रवर्तनमस्तीहवपयज्ञनस्वज्ञनंकुवा॥कार्यध्वानु
 र्यंरुत्वातिष्ठशांअथममहाधनंनरुवानःसुप्रवर्तितारुवमि॥उर्वीवन्प्रायकन्यादानंनकावा
 साध्व॥अथरुवता४सत्रभागताहैएवतिःकृत्वांमाकृवा॥॥तदाकःसिप्रमूडकन्याज्ञाप्रव

सं५६

५३

८

प्रार्थयामासा॥वीरकूमअथसूगमजसनस्वात्रीरुत्वासचिवमुतापावत्यपचरावीपीनित्यः
 कर्मादिविविधरुषदीरुत्वाःप्रयासरुःपरुषदीताज्ञनकृवा॥३॥एकमाकःविःवीरकूमवाज्ञाकृतार्थम
 वाति॥तामवीरकूमवाज्ञाप्रवर्तनमर्कनशायःसदाप्रवर्तनमस्तीहवपयज्ञनस्वज्ञनंकुवा॥कार्यध्वानु
 यज्ञगवंप्रीत्वा॥नित्यकर्मपूजाकवाति॥अथवीरकूमवाज्ञाप्रवर्तनमस्तीहवपयज्ञनस्वज्ञनंकुवा॥
 सर्वहिताःसहर्षजज्ञाज्ञनंकवाति॥॥ता४सतामस्तीहवपयज्ञनस्वज्ञनंकुवा॥कार्यध्वानु
 कावेनृत्यगीर्णकृत्वामहात्माहनतिष्ठति॥॥तदवसनेगीर्णवाज्ञातकृत्वाज्ञाज्ञादकृत्वा

वीनकृतगाऊतमवाचत्तामहानाऊममृदकः ननं कलोलजदमागतं कस्यान्त्याकसिप्रमड
 कनाजा.सुसह्यसुहसासुफनाजान४पणमादायददाति॥नाजापथित्वानुवमवाचत्ता
 तामपाहेषि.सुधनतिव४॥मृणमृदुमृदुनः इवकनकिंमपिकर्तुननकतवपूनसि सर्व
 एवतःदासुं कखाचवधं कविष्यामि॥हवानितिः वेदनाजान४कन्यादास्यामिति वृ४॥
 ममागुगत्यासुफनाजानपनाऊमिष्यामि॥नृष्यस्मावीनपूजाः सनधनरवप्रददकः माद
 यगऊमायुः उर्वविंतयेति अयकिं कविष्यामि संग्रामहवति यदिदि पक्षाणां संहाने

५४

१०

हवतिचाहं अहिंसक४दमकृजालवर्जित४अयमिब्रतउयागकवमप्रमंशोपकाबल
 पनाऊमिष्यामिति विचिंत्यः अऊपविष्णुक्रविमंशुलिखित्वाच समेतहाला माला वि
 उद्धिहृल्लि वचिंताममिमहामृडा हृदयापनाजितानामप्रवती लिखित्वागुवलांतं कृत्वा
 अययतिस्म॥प्रतिस्वादयाः मन्त्रा कृता॥नामकूपयहं॥ततवीनकृतनाजाधुनुवेगवल
 लकार्यसुद्धीहृष्यप्रह्वानेकनाति॥तउसुफनाजान४मध्ववतीर्य॥हैहनादकृत्यानुव
 मवाचत्ता॥अत्रकृषिया४युष्माकं हसुपादनासाकुरुहिमनूदं दं दं वाहीनांगं कविष्या

वि

पिबिबकृमहं नहाति तस्मा श्रयेमपिः प्रयिकृत्वा कृत्वा कन्यार्थः सर्वं प्रमिल्य अगुत्राक
तिमाधुशनिष्ठशान्त्यकृमाकर्त्तुं सर्वं वाजान्तगजायविध्वजं दृष्ट्वा जामहत्वा मरुता सर्वं यत्रा
यिता विलयंगता शासकयतः सर्वं वाजान्तद्वेकं कृत्वा सम्पत्तिं कृत्वा अवचिन्तयामासावी
नकुम्भकदागच्छतिः अवकथं हवति तत्कृत्वा हताशा असोति हृकृत्वा दशैर्दशैर्गव
चवित्वा गृध्रायैः गत्युत्तमवननवैरुवतिः अथ किं कविष्यामि ॥ नृपि वस्यतः संवायि
त्वा स्वस्वगम्यास्तैः त्यक्त्वा सर्वं वाजान्तगजाय विध्वजं दृष्ट्वा तज्जकृत्वा जतिना सर्वं कृमस्व

जि

महावाजान्तिः प्रायतौ कृत्वा सुवर्णमकुटमकं पुरावयति ॥ तदा वाजाः सवत्सगता जताः
मनसकृदुत्थार्यमिति विचिंत्य सर्वं यत्रा चैकमा कृत्वा अवयवाचता तामहावाजान्तगजाय वि
मयापयार्थः कृमाकर्त्तुं ॥ पत्नमया ज्येष्ठपिता समुद्रक वाजान्तिगत्वा जवौ कृत्वा तत्पुत्रावत
कृत्वा नैरुव ॥ हवति प्राजातनृच ॥ महावाजः तथा मुहवत ॥ यथा हृकृत्वा कविष्यामिति
वदति ॥ ततः वीरकृमावाजा सफनारु ॥ यो वज्रता नाहय कन्या कृत्वा तत्रावययति ॥ तस
र्वं प्रागर्तं दृष्ट्वा यो वज्रता निको दुकमहत् ॥ समुद्रक वाजा पि स्तुर्वीरगण्य मान्य कृत्वा

क्षामकादिआयुष्यसूत्रपर्यंति ॥ तदायाज्ञानवीरकृत् यथा आहूयं तथा सर्वडत्वाय कृतां
 कृतिना समुद्रकवाह ४ च वल्लोपनिषत्सु स्थापयति यंति सर्व ॥ अथ वीरकृत् राजा समुद्रक
 मवाच ॥ मरुवाह समुद्रक राजान ४ एव तस्मै वल्लोपनिषत्सु स्थापयति यंति सर्व ॥ अथ वीरकृत् राजा समुद्रक
 वाह ४ मानयति चाद्य यथा धर्मात्थ वीर ४ सर्वदद राजा स्वसत्री वदानं कृत्वा विप्रान् राजान् कृत्वा
 तथा समुद्रक एवानपित ४ कन्याभक्तमकंदत्वाः कामार्गं कृत्वा च तवत ४ एव कंदत्वा स्थापय
 ४ प ॥ निनिगम्य समुद्रक राजान् तथा मुनि उक्त्वा ॥ एदिन यथा विधिना सामादिक

५१३

२

मिकृत्वा कन्यादानं ददाति तस्य ४ न त राजान् च वीरार्थया मासा मरुवाह राजा गातः अस्मदनाथं कृ
 मां कृत्वा सर्वं कृत्वा सदा वर्यं ज्ञां क विष्वा मिना न्य ४ गात ४ एक राजान ४ प्रमुदिता ह दया राजानि
 वचनमादायः स्वस्वपत्नी सह स्वराक्षीति वरु चंति ॥ अथ वीरकृत् राजा पिबांका पर्क कृत्वा
 स्वतगात्रति वरु यिष्वा मिनि विधिं त्य राजान मवाच ॥ मरुवाह राजा अथ स्वराक्षी का मिदी ४
 च काली एव ति द ग वरु मानं किं म पिना स्मि आहूद दि रुम स्वां नि निगम्य समुद्रक
 राजा कामार्गं मवाच ॥ मरुवाह च वीर आहं मा कृत्वा मम पूजनास्ति तस्मात्पुत्रा पिदु

नामातपि स्वभवा बाहं जरा एव हवतिः तत्रास्मात्तु यदैदत्वाः सर्वनाम्नैदास्यामि अहं तथा वने पुत्र
नयामि वा वीरकूजराजा वाच ॥ समुद्रक महाराजः सुदर्शनस्यार्थः मानवंः राक्षस्य कृता तत्र राजा क
त्वांगं नो हं दीर्घकालमरता माताः भार्गव्यानिष्ठति चकवानंगच्छामि क्रमम् ॥ समुद्रक राजा
वाच ॥ महाराज विजय अभिचरास्मात्तिष्ठके गृह्णित्वा निवृत्त्या नृत्पुत्रः देवहवचनं मादय
सदितल्लभः सर्वपोजेनेनाहपराहित अमात्याः पत्र सर्वकल्याययस्मविधिनाम्नी पत्र धीपिंह
समस्तकाप्य नास्मात्तिष्ठके ददाति गतिं तस्य समुद्रक राजाः यो वज्रना न वाच नारायणो वज्रनाः कामा

५७

१३

नास्मात्तिष्ठके दत्वा राजा कर्तुं अयाहं तथा वने गच्छामिः ययं तस्मै न वा दत्वा निष्ठ ८ नृत्पुत्रः
निगम्यः यो वज्रना राजा तं प्रार्थयामास ॥ तथैव प्रहाराजः साधु रनृपाहमवचकवाहि
प्रसो राजा वाद्यतवतिः निरुयेष ॥ नृत्पुत्रा राजा तं प्रक्षिपत्य सर्वत्रिवृतयति गृहा ॥
तत्र कस्मिंदिन सल्लभः वीरकूजराजाः समुद्रक राजा त्रिपुच्छति ॥ महाराज तव ग
यसादादहं राजा हवतिः अयस्य राक्षस्य गच्छामि माहं दहि ॥ समुद्रक राजा वाच ॥
वीरकूज अहं तथा वने गच्छामिः यदा हंति मनुष्यामिः तदा गोपुमागच्छ ॥ ततः ४

वीरकृतमदर्शिता विनोपलियत्ययस्य यत्र यत्र लक्ष्म्यं वचनमादाय स्वयं
 निवृत्त्यतिउवं अश्वतः सुदर्शिताया विमानेन स्थाप्य महात्मा हन मं विद्योवजने १३
 साह्यं सर्ववृत्तिं ॥ गदाभ्यां हस्तप्रति संभ्रमकालः यत्र वाङ्मात्रा नेक प्रायः ४ तत्र सर्व
 वसंति ॥ पुनर्प्राप्तकालस्त्रानादिता जने कृत्वा वृत्तिं ॥ यत्र ४ सूर्या हस्तप्रतिः ३ फल
 सा सर्ववृत्तिं ॥ प्राग ४ काले ४ भ्यां दिते तत्र यत्र विविदिमं कालिः सहस्रदल
 पद्मा कीर्त्तु ४ वा श्रीग गुरु प्रभाय काल ४ ॥ गणितानकं १० अश्वत्था वरत्वा प्रव ४

नीवस्त्रिता सुदर्शिता काष्ठजले मूर्त्तं प्रकाशयति गदाजलं स्वमुखं च्छायां ददर्श ४ दृष्ट्वा प्रलङ्घ
 या उवं चिंतयति ॥ धिक् २ मज्जन्तः उवं विन्याहृतवति ॥ नित्यं नृणां मम विदुर्वाङ्मयि ॥ मम
 गुणा विद्यां धिक् सुदर्शिताया नृणां धिक् अहं नानि मम अद्यापि दय्यं मदर्शितायेन जा
 तामि ॥ मूर्त्तं हृतवति ॥ स्वयं स्वयं न जानामि ॥ धन्य ४ सुदर्शिता ॥ उवं विन्यायि मयि स्त्रह
 मार्या नवर्त्ति ॥ पुनर्मम हृतवति ४ सर्वं सूर्या हृतवति ॥ ममेक उवं वृत्तं कथं हृतवति
 हाहा देवति क्रुष्य जलैर्कतादयि ता उवं धात्रय न जीविनं प्रयाजनेन किं मिति विचिं

वि ल्यतयः अमरदुःखं पुष्पिप्यः प्रालयागं कविष्यामिति विचिंत्य ह्यनकालः पक्षि विष्णुगलाजल
 यवतिष्ठ मालवधुशान्दवसत्रसक्रादवानामिन्द्रागल्यः खीयते रहस्यमां गच्छः प्रवमवाचत्
 मरुवाकः सावधिचक्रवर्ही राजापितृत्वं तत्कर्म्यकलुं नयात्वं मया विवर्ष्य च सत्रयं कविष्यामि
 ॥ सुकृताः लाहितमूकावलिमलिमालावृत्तसूर्यः गच्छति त्वत्काले ललायति विवृत्तसूर्यः
 अत्रयतिः तदा कृतमावृत्तः स दवत्रयमरुत्पततयानकृजः प्रमदित हृदया गच्छमवाचत्
 देववाकः तस्य सादं कस्यः ॥ गच्छाह ॥ १२ मरुवाकः तव मातुलकिना कृत्वा कृत्वा मरुत्

५२

१२

मरुत्पयात्र कृत्वा कृत्वा त्वी ॥ पुनः ४१ मरुवाकः वलाकि तत्त्वः स कृदलानामदवप
 गुडहान्मर्त्यदि वंययोः तत्र कृत्वा मरुत्पततयानकृजः प्रमदित हृदया गच्छमवाचत्
 पणः सत्रयं हवत्तु निति विचिंत्य मयि अष्टमिवृत्तित्वा लिङ्ग ॥ अत्र जीवकृजानद
 सत्रमिप्रालयागं कर्तुं मालवधुशान्दवसत्रः गच्छति त्वत्काले ललायति विवृत्तसूर्यः
 अत्रोत्तममत्तः सत्रयितः लाहितमूकमलिमालावृत्तसूर्यः कृत्वा कृत्वा मरुत्पयात्र
 सादं कस्य मरुत्पयात्र कृत्वा त्वी ॥ पुनः ४२ मरुवाकः तव माताः अलिदायाः कारुविल

मरुवंकृत्वा वृत्तनाडी कथातिता ॥ तत्तदा धनं हते विनृपं ह्रीं हवति ॥ पत्नमोष्ठ हृदि तावत्ता
 तवति चाष्ट मित्रं प्रहवत्त वं स ह्रीं वृत्तवति ॥ प्रयापि अष्टाप्रवृत्त प्रहवत्त वं न नृन्डा ह्रीं
 वति ॥ अतिता तागत ७ एत्यन्ने रूपमागते यपि उषवत्त वं यो गता प्रवति ॥ तस्मादन्तमति ३०
 मात्सं कचिन्न वड्यः सदागते प्रवत्त वड्यः यिदि विनृपं प्रवत्त वड्यः यिदि स नृपा
 एवति ॥ महापाद सदागते सदागते ह्रीं हृत्वा यावद्दीर्घं वृत्तं कृत्वा तस्य सदागते वति
 यो न मा कथापि नृपाः दवं नृत्वा गतिवत्तं यथा ॥ पत्नमोष्ठ वृत्तं प्रमृदि गते

दया स नृपं वृत्तं गतिवत्तं सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते
 तस्मात्तया गति ॥ तत्तदा वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त
 कथं न ह्रीं ॥ नृपाः सर्व कथयति ॥ तत्तदा वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त
 वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त
 सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते
 सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते सदागते
 वी वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त वत्तं प्रवत्त

यपयाः सव्याहं हवति॥ अथ पादोक्तः मखदर्शनीदास्यामीति विंध्यप्रवसिती॥ तदा कर्त्तुं शवाध्वीर
 त्याः सव्याहं न मखच्छादतं हत्वा सखिजनाः नाहयाशानयाः॥ त्वकूपाकर्त्तुं वीरकूपाजा
 अति कोष्ठकहत्वा गत्वा हताविति स्मिन् कृत्वा वदति॥ पियं किमर्थं नुवं मूकः सत्य
 न गवस्यामिह॥ अवाध हवति॥ यदि मम पृथ्वी दर्शयामि त्वं कृत्वा गत्वा ममिमांसा
 पुनस्तु गत्वा अविनश्यत्वा दत्तयति॥ सखिजना दृष्ट्वाति विस्मयवरात्॥ तत्कस्य हता
 विनिन दृष्ट्वा श्रुती॥ पुनश्च दत्तस्य उवाच॥ अत्र मायावी॥ पन्थं कश्चिदवोवा

मान्धावा दानवा वा॥ नाशु सावा॥ किं विन्याहत्वा मम विह ० नार्थं आगतवती॥ अहं पतिवताः अथ
 मानिष्ठ ४ वहिगच्छः मम स्वाभि आगच्छति॥ जीर्णगच्छ २ नगच्छति॥ यदि मम पदत्वाः तस्मिं कवि
 ध्यामि॥ न्ति निजमयः वाजास्रवाधलवहि वा गत्वा निष्ठति॥ ततश्च सखिजना संमिल्ये स
 दर्शितामवाच॥ सुदर्शिनः असौ राजाः गवस्यामीति॥ यत्र यत्र कात्रे ४ सखी कृत्वा सर्वं कथय
 मास॥ वाज्य ह्या अष्टमिवत्तयतावन अस्माहि ४ गच्छ दर्शनी प्राप्ता हत्वा॥ तद्वत् कृपा कर्त्तुं स
 र्तिन् प्रमूदिता हृदया सत्यं न मम स्वाभाष्टमिवत्तयतावन अस्माहि ४ गच्छ दर्शनी प्राप्ता हत्वा॥ तद्वत् कृपा कर्त्तुं स

वि

हनमदर्शनसहास्यतागच्छति॥ ॥ कर्मवाचा नसी समीपपापठपतठकर्मम
परतिहितीएजनापनाहितमन्त्रियोवजनाठनाजागर्गहात्याविविधनृत्तगीतपृथ
वृथपृथुयथादिसङ्गीकृत्यः यनराजातनायसंकम्पप्रतिपद्यन्डाकीर्ण॥ ॥ तदाकुरु
कुरुमादिपोवजनेषसदर्थनादृष्टातिहर्षकनातिवीत्रकर्मदृष्टानुर्वेकथयतिमशोवीत्र
कुरुमाना॥ कविस्तुथयतिमशोवीत्रकर्मदृष्ट्यामृत्यठनाजागर्गवाकिं॥ कविस्तुथय
तिमशोवठकविन्प्रतिमालीदृष्टानुत्परांकथयति॥ ततवीत्रकर्मनाजाः खनिर्गेशा

३२

१८

कुरुस्तुष्टीवभयतिः गणमातामल्लिंदादृष्टापनस्यत्रः कुरुवार्ताकृत्वायादोप्रतिपद्यपा
र्थयामासा॥ मातः तवधर्मलमष्टमिबुगपुतावनशीमदार्थीवलाफितखनपुसादनसूदत्त
मपायै॥ ॥ एकाः तिकुरुवार्ताः सर्वकथयतिः यं कुरुमल्लिंदाः नवमवतिः पुष्टीरुक्तठागतदा
अमात्यजनासुदाकल्पीधव्यत्रसादृशागीतवतिः कनूनामयप्रसावातनाजाएनूयातवतिचाः
स्यवृत्तप्रसंमनीयविष्णुसुहर्षलतिवृंति॥ ॥ ततठवीत्रकर्मनाजाः साहितमृकावलि
मविमालायाठपुतावीदर्थयमिः सगह्येः विनृपचरुत्वा॥ यदृष्टमाताउवाच॥ महाराज
पृथपथदिमध्यलितल्यठविनृपस्यप्रनूयादर्थयत॥ तदाकर्तुः वीत्रकुरुनाकाः नवदत्त

वि

यिखाह ॥ योवजनाः कन्याकुडनगावर्षं अस्महवति ॥ न्तिननादितं कुत्वा योवजनाहर्षं
जग्गीर्वादेददाति ॥ अथवीवकुसत्रः राजापुमदिगहृदया योवजनामवावतापोवजाः सर्वेव
हमिवतंकु ॥ योवजनाडुच ॥ महावाजः तथासुवित्युक्तः विविधं सङ्गीकृत्य वीवकुसना
जासुदर्शनामर्लिदाप्रमुखे ४ प्रवाहितमप्राप्त्योवजनस्यः साद्विप्रगिरुक्ताष्टम्योदिन
वतंचकु ॥ तदनंतरं ग्रामदार्थावसाकितं यवः कार्त्तिकचुक्ताष्टम्योदिनवृत्तस्थानम्
यागल्यगस्य ४ दर्शनेददाति ॥ गगलदजसहचदसः कमलापत्रिस्तुत्वा नवमवाचत् ॥

३३

तत्किञ्चनाप्युवाहि ४ कृतवृत्तेन कृतार्थं हेतवति न्ति आहर्षं ॥ तदावाजादिवृत्तजना ४ स
र्वे उल्कायपूजां कृत्वा अङ्गोपमौलमप्युर्ध्वंति ॥ पुनत्रवमिमीगमथा मलाघतक्षानमष्टी
मदार्थावसाकितं यवायवाधिसत्त्वायमहासत्त्वायमहाकावल्सकायलोकनाथया ॥
साक्यवर्षं लोकनार्थं लोकनार्थं लोकनार्थं लोकनार्थं लोकनार्थं लोकनार्थं लोकनार्थं लोकनार्थं
नेयनमहाकृतनार्थं कावल्सिकः कार्याप्राप्तिं करेवरी ॥ नात्रकारिणकरेदवत्तार्थं
कवल्सकरे ॥ नानाहयहवर्गं नानावृषधवंतम ॥ नानायातिममत्यर्चं लोकवक्ताक
वनम ॥ तथान्तिख्याउत्तुवमतिर्दृगं गगुप्रवयन ॥ कृतवल्सगवर्षं यननतास्मिन्

५९

स्तानत्रायकं यथायथा च वेद्यानां दिग्गत्वा सत्त्वा नीतत्वा तथा नृपपादितं द्वर्गममुत्तमं
स्येष्टां नृपवत्तमं ध्या ॥ तन्मात्रं ह्युपायाति यथार्थं प्रकृत्याः सत्त्वावति प्रवर्धनीः तन्मात्रं नि
त्यदायकं ॥ प्रह्लादाचार्यकर्मभूषणमुत्तमं महागुणैः ॥ दक्षप्रह्लादाचार्यः सायासुगुणैः
नमः ॥ प्रफुल्लं यमिदं स्तुतिं यः किराकिं वा नृपा ॥ पश्यन्ते तस्यैतिर्मूर्त्तिः ॥ ४ ॥ सत्त्वावति प्रः
योतिरिति ॥ नृपं स्तुतिं कृत्वा सफविधा नृपयुजां कथयति ॥ तदन्तं तत्रगीमदार्थ्याचक्षति
तत्त्वैः विविधैः परिनिर्मायत स्मैदं स्तुतिं ददाति ॥ पुवं द्विजुक्तं च त्रिजुक्तं च चतुर्जुक्तं च
उक्तं सहस्रं उक्तं कृत्वा दर्शयति ॥ तदार्थ्याचक्षति गन्धर्व एकिं कृतान्नवाचत्वा

५४

वायकृत्वाः सहस्रं कृत्वा कृतान्नवाचत्वा ॥ तदन्तं तत्रगीमदार्थ्याचक्षति गन्धर्व एकिं कृतान्नवाचत्वा
ध्यानवत्तः प्रह्लादवत्तः यत्नं कृत्वा च सर्वं वाचिचर्याः पत्रयित्वा चीनयचक्षकवायसप्रयः वाचिह
नलपुत्रः सायहर्गं कृत्वा मयैहनामकथागतस्त्वैतवदु ॥ २ ॥ सत्त्वावति प्रवर्धनीः तन्मात्रं नि
त्यदायकं ॥ प्रह्लादाचार्यकर्मभूषणमुत्तमं महागुणैः ॥ दक्षप्रह्लादाचार्यः सायासुगुणैः
नमः ॥ प्रफुल्लं यमिदं स्तुतिं यः किराकिं वा नृपा ॥ पश्यन्ते तस्यैतिर्मूर्त्तिः ॥ ४ ॥ सत्त्वावति प्रः
योतिरिति ॥ नृपं स्तुतिं कृत्वा सफविधा नृपयुजां कथयति ॥ तदन्तं तत्रगीमदार्थ्याचक्षति
तत्त्वैः विविधैः परिनिर्मायत स्मैदं स्तुतिं ददाति ॥ पुवं द्विजुक्तं च त्रिजुक्तं च चतुर्जुक्तं च
उक्तं सहस्रं उक्तं कृत्वा दर्शयति ॥ तदार्थ्याचक्षति गन्धर्व एकिं कृतान्नवाचत्वा

[illegible]

दिने राजाः सर्वविंशत्यति॥ अति संसात्रमभिलषकाश्च॥ अतिल्लोहसूयसूयदाया॥ अतिल्लोह
कीर्तिविष्णोपहायै॥ संसात्रकसर्वप्रतिष्ठप्रव॥ नृत्त्यस्कावात्रकृत्वा राजा प्रमदितद्वयाविवि
धायवात्रसङ्गात्कृत्वा पुत्र उपवाप्तकृत्वा यः साहित्यमस्कावल्लिमनिमालादत्वाच॥ सिंहासने
स्थापयथविधिना॥ अतिष्ठकददाति स्म॥ ततः वीरकृत्वा राजा यो व्रजतान् उवमवाचत्
॥ अग्रिमं सरुलं जन्म सरुलं कीर्तिं च मे॥ समानं सर्वदेवानां त्विवाहं न संशयः॥ पूनः
पूर्वमवाचत्॥ यथा मया कर्तय्यं पुत्रानां पतिपालनं तथा लोकत्रुवा जन्तुधर्मसमाप्त्य
न पुत्रा॥ नृत्त्यस्कावात्रकृत्वा यो ज्ञेयतान् लभचलं कृत्वातिहर्षलमाता अलिं दापत्नी स्य

वि

तन्मपूगादि सर्वं मत्तं नृतिविचिंखगा हस्तीविषव हत्य कः तथा वनेययोगागुगधिअस्मि
उतेरुत्तालाके मयत्राजयध्वनकृत्वातिष्ठंति ॥ ॥ नृकस्मिंदिनवायुयागागठवृक्तालुक्ता
ट्टकृत्वायसखसूपा कृति ॥ नतत्रमत्रगले ॥ सहसासूवर्हविमानः मानीयतयस्वायस्व
नृनुवननीयत ॥ नृगवर्हकृत्वागन्धर्वे वाद्यमवचननृत्वापूत्रातिष्ठनानामंगल
धावती ॥ किन्नरे मध्वरीगीर्ता लंघिहृगाले नृपि ॥ चवमादवहावननीयत ॥ त्रिदश
लय ॥ तय गकस्मिर्नृत्वागमवाचन ॥ वीत्रकृत्वा विनूयाथः सत्रसिप्रासत्यकुमरिहृ
गह्वः लाकेध्वनः पुणवत ॥ सनृत्वागुग्राफ ॥ साधूर ॥ यन ॥ गका वाचा ॥ हा महावाजः

३३

१२

तवः लाहितमृक्तावलिसि मासाफुगल्लविता ॥ आकावाचा ॥ देवन्दुममपूगउपवासकृत्
लायः वाक्कातिधकसमयः तस्मददाति ॥ नकाह ॥ वाजन् साधूर ॥ यन ॥ वाकावाचा ॥ देवन्दुगाम
दार्यावलोकिनयनकृत्वा विहवति ॥ अकावाचा ॥ महावाजः सुखावली लाकध्वनो विहवति
स ॥ नृत्वा कर्त्तुमस्मत्तं कृत्वा स्थिता ॥ शतक ॥ देववाजः देवानाह ॥ आदित्यवर्ग विविधपूः
कापचात्रसूक्तीकृत्वा स्त्रीपूत्रयोपूजां कृत्वा ॥ नृत्वा कर्त्तुमिदिविधदा अमृतजलेपी दार्ध
कृत्वाः मादात्रपूष्यमात्रातिपूजयति ॥ हाजन् वृद्धदाति ॥ गत ॥ गकृत्वा ॥ ॥ आदनास्वाय

वि मं ह्यपयति॥ ॥ अथ वा नालभ्यो नगत्रयो नऊना ४ तत्प्रहा वेतः क्वचिचक्रवार्हृत्ववतिः क्वचि
द्ववपूशतवतिः क्वचि सखा वगो गकतिः क्वचित्मा क्रममी तवतिः क्वचिरुथगतो तवति क
चिहिरु तवतिः क्वचिरु गु वकं ह्मिताः क्वचित्प्रत्यक्ष ह्मिता ४ क्वचित्प्रहा यान ह्मिता ४
सह्यधर्मल नवं सर्ववा चि हानं लघ्वा मा क्रयदेशा फा ह्मिता ४ नयवा स क्ता वाजा व
मिबुतं क्त्वाः प्रज्ञा ४ पा लनं क्त्वा स सखन ह्मिता ४ ॥ अथ उपगुपः अथ कवाज्ञान
मवाचन ॥ म हा वा ऊ अ कः या व क्ती वं अ य मिबुतं क्त्वा ४ न ह्मिता सर्वपा या विमूका

हवति॥ नाना उपडवंगंतिरुवतिः धर्मार्थकाममाक्रुरुत्तंति॥ तद्यथा॥ वशिष्ठनामः
साधित्सः गगजत्मा यवाजी कृतः तदापि माक्रुयदं तप्रापं वीरकृतनाह्वा अश्विबुने कतमाक्रु
रुत्तंप्राफोत्त॥ ० ॥ नृत्तिश्रुदिव्यावदानोः धृतः अश्विबुनः परात्मा कृतो वदानी सप्राप्य
॥ ॥ यधुप्राप्तदिशा ॥ अहानतिमिलां धृतः बालवृद्धिहृदुनाः हावां दृष्टकृतांतीर्थ
सखातन्देन सत्कृतां ॥ ॥ नृत्तिश्रुदिव्यावदानोः धृतः अश्विबुनः परात्मा कृतो वदानी सप्राप्य
विहात्रयाः कृतावाहात्रयाः प्रावकावाय्यः प्रावकावाय्यः अश्विबुनः धृतः कृतः सत्कृतायाः कृतः

वि

रवर्षुमायायकुरुषु कविन्नक्षत्रविहर्षवातत्सर्वं कर्मतां प्राह ४ मृतिदासे ४ हाध के यथा ॥ ५ ॥
नगस्युत्पन्नतावाञ्चः त्रु र्थातिप्रज्ञानका प्रह्लापात्रमिताः सर्वान् प्राप्नुवंतु सुदक्षिण ॥ ६ ॥
य सङ्गसनातं रुय काया ज्ञाता एयात साः श्री ५ आर्यावत्ता किमप्ययाः कुरुषु ॥ ७ ॥

३८

आशा नक्षत्रादि

2666

ASIA ARCHIVES

५